สารธรรมคำกลอน

สารธรรมคำกลอน

ประพันธ์โดย
พระมหาสุวิทย์ สุจิตฺโต ป.ธ.๙

น้อมถวายอาลัยแด่..
“พระครูสิทธิชัยวัฒน์ (เลิศรบ จันทร์พุทธ) วัดชัยฉิมพลี”

น้อม	รำลึก เรียงร้อย ถ้อยอักษร
ถวาย	กลอน จงรัก ชูศักดิ์ศรี
อาลัย	ยิ่ง ต่อพระ ปฏิบัติดี
แด่	ปูชนีย์ เหลือที่ จะพรรณนาฯ
พระ	ผู้ให้ สารธรรม นำสอนศิษย์
ครู	ชี้ทิศ ส่องสว่าง ทางศึกษา
สิทธิ	ผล เก่งการ งานพัฒนา
ชัย	ฉิมพลี เด่นโสภา น่าชื่นชม ฯ
วัฒน์	เจริญ รุ่งเรือง กระเดื่องชื่อ
เลิศ	ล้ำลือ บารมี ที่สั่งสม
รบ	นามเดิม เรียกขาน มานานนม
จันทร์พุทธ	สม ชื่อสกุล หนุนวงศ์วาน ฯ
วัด	สรรสร้าง จากศรัทธา ชื่อปรากฏ
ชัย	เรืองยศ สีหราช ผู้อาจหาญ
ฉิม	พลีนาม ภริยา ฟ้าบันดาล
พลี	เป็นทาน เพื่อทายาท พระศาสดา ฯ

สารธรรม คำกลอน

พระมหาสุวิทย์ สุจิตฺโต ป.ธ.๙
ผู้ช่วยเจ้าอาวาส, อาจารย์ใหญ่สำนักเรียนวัดชัยฉิมพลี
ผู้ประพันธ์

พระมหาธีรวิสิฏฐ์ วิสิฏฺฐเวที ป.ธ.๙
และ นิติธรรมการพิมพ์
เจ้าภาพจัดพิมพ์ เป็นอาจริยบูชานุสรณ์
ในงานพระราชทานเพลิงศพ พระครูสิทธิชัยวัฒน์ (เลิศรบ ปญฺญาคโม)
อดีตเจ้าอาวาสและเจ้าสำนักเรียนวัดชัยฉิมพลี

สารธรรมคำกลอน

พระมหาสุวิทย์ สุจิตฺโต ป.ธ.๙, ศศ.บ., ค.ม.

พิสูจน์อักษร : พระมหาธีรวิสิฏฐ์ วิสิฏฺฐเวที ป.ธ.๙, M.Ed.

รูปเล่ม : พระมหาสุวิทย์ สุจิตฺโต ป.ธ.๙, ศศ.บ., ค.ม.

ออกแบบปก : พระมหาทินกร ทินฺนกิตฺติ ป.ธ.๖, บธ.บ.

เจ้าภาพจัดพิมพ์ : พระมหาธีรวิสิฏฐ์ วิสิฏฺฐเวที ป.ธ.๙, M.Ed.
: นิติธรรมการพิมพ์

พิมพ์ครั้งแรก : พฤศจิกายน ๒๕๕๘

จำนวน : ๒,๐๐๐ เล่ม

พิมพ์ที่ : นิติธรรมการพิมพ์
๗๖/๒๕๑ หมู่ ๑๕ ต.บางม่วง อ.บางใหญ่ จ.นนทบุรี ๑๑๑๔๐
โทร.๐๘๑-๓๐๙-๕๒๑๕, ๐๒-๔๐๓-๔๕๖๗-๘, ๐๒-๔๔๙-๒๕๒๕
E-mail : niti2512@hotmail.com, niti2512@yahoo.co.th

คำปรารภ

ข้าพเจ้ารู้จักหลวงพ่อพระครูสิทธิชัยวัฒน์ (เลิศรบ ปญฺญาคโม) อดีตเจ้าอาวาสและเจ้าสำนักเรียนวัดชัยฉิมพลี เมื่อครั้งข้าพเจ้าเป็นฆราวาส พ.ศ. ๒๕๕๑ ได้เข้ากราบนมัสการท่าน โดยมีความประสงค์จะขออนุญาตใช้สถานที่ปฏิบัติธรรมของชมรมรักษาจิต ที่ข้าพเจ้าก่อตั้งขึ้นนำพาคนปฏิบัติธรรมทุกวันเสาร์สุดท้ายของเดือน หลวงพ่อได้เมตตาอนุญาตให้ใช้สถานที่บนศาลาการเปรียญชั้น ๒ เป็นที่ปฏิบัติธรรม โครงการของข้าพเจ้าจึงดำเนินไปได้ ตลอดถึง ๕ ปี นอกจากนี้ หลวงพ่อยังได้ให้โอกาสจัดรายการวิทยุชุมชนวัดชัยฉิมพลี รายการธรรมะรักษาจิต เสียงธรรมจากวัดชัยฉิมพลี เพื่อเผยแผ่ธรรมะในตอนรุ่งอรุณอีกด้วย

ในช่วงที่ข้าพเจ้าจัดปฏิบัติธรรม ตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๕๑ เป็นต้นมา เนื่องจากข้าพเจ้าเคยบวชครั้งแรก สอบได้ ป.ธ.๙ หลวงพ่อจึงขอให้ช่วยงานพิเศษถวายความรู้พระภิกษุสามเณร ประโยค ป.ธ.๘-ป.ธ.๙ ในสำนักเรียนวัดชัยฉิมพลี ข้าพเจ้าจึงเป็นครูฆราวาสคนเดียวที่เข้ามาสอน ได้ถวายความรู้พระสงฆ์เรื่อยมาเป็นประจำทุกปีจนถึงปัจจุบัน

พ.ศ. ๒๕๕๕ ข้าพเจ้ามีโครงการนำพาคนไปปฏิบัติธรรมนอกสถานที่ ไหว้พระ สวดมนต์ บูชาพระธาตุเจดีย์ ในที่ต่างๆ จึงได้ซื้อรถทัวร์ปรับอากาศ จดทะเบียนประกอบการเอง แต่มีปัญหาด้านสถานที่จอดรถ จึงได้มาขอความอนุเคราะห์จากหลวงพ่อฯ ท่านก็อนุญาตให้ใช้สถานที่จอดรถบริเวณกุฏิ ๑๐ (ข้างหอระฆัง) วัดชัยฉิมพลี นับเป็นความเมตตาที่หลวงพ่อได้ช่วยเหลือข้าพเจ้าในครั้งนั้น

พ.ศ. ๒๕๕๖ หลังจากมารดาของข้าพเจ้าถึงแก่กรรม ข้าพเจ้าได้เข้ามาอุปสมบทอีกครั้ง เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่มารดาที่ต่างจังหวัด ขณะเดียวกันที่วัดชัยฉิมพลีกำลังเปิดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมประจำปี ครูสอนชั้นประโยค ป.ธ.๘-ป.ธ.๙ ไม่เพียงพอ ท่านจึงนิมนต์

ข้าพเจ้ามาสอน ข้าพเจ้ามีความยินดีอย่างยิ่งที่จะได้ช่วยงานหลวงพ่อ จึงเข้ามาอยู่วัดชัยฉิมพลีเป็นครูสอนประจำสำนักเรียน โดยที่หลวงพ่อได้แนะนำให้ข้าพเจ้าสอบเปรียญธรรม ๙ ประโยคอีกครั้ง

ต้นปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ข้าพเจ้าจึงเข้าสอบเปรียญธรรม ๙ ประโยค ปรากฏว่าสอบได้ ๑ ในจำนวน ๔๙ รูป จากที่สอบทั้งหมดทั่วประเทศ ๓๔๐ รูป หลวงพ่อฯ แสดงความชื่นชมยินดีเป็นอย่างยิ่ง ได้จัดฉลองเปรียญธรรม ๙ ประโยค เมื่อวันที่ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๕๘ ซึ่งเป็นวันคล้ายวันเกิดของหลวงพ่อฯ ท่านได้มอบปัจจัยเพื่อเป็นทุนการศึกษาแก่ข้าพเจ้า เป็นจำนวนเงิน ๑๒๐,๐๐๐ บาท นับเป็นความเมตตาอันยิ่งใหญ่ของหลวงพ่อฯ ที่มีต่อข้าพเจ้า เป็นพระคุณอย่างล้นเหลือที่ข้าพเจ้ารำลึกนึกถึงอยู่ตลอด

ดังนั้น เพื่อเป็นการบูชาพระคุณของหลวงพ่อพระครูสิทธิชัยวัฒน์ ในโอกาสพระราชทานเพลิงศพหลวงพ่อฯ ข้าพเจ้าจึงได้ปรารภจัดพิมพ์หนังสือสารธรรมคำกลอน ซึ่งประพันธ์โดยท่านพระมหาสุวิทย์ สุจิตฺโต ป.ธ.๙ อาจารย์ใหญ่สำนักเรียนวัดชัยฉิมพลี แจกเป็นวิทยาทาน โดยใช้ปัจจัยที่หลวงพ่อฯ ได้มอบไว้เป็นทุนการศึกษามาเป็นทุนในการจัดพิมพ์ และอีกส่วนหนึ่งท่านอาจารย์นิรันดร รันระนา ผู้จัดการนิติธรรมการพิมพ์ ได้ร่วมเป็นเจ้าภาพด้วย ขอกุศลส่วนนี้ จงสำเร็จแก่หลวงพ่อฯ ด้วยเทอญ

กราบบูชาพระคุณด้วยความเคารพ

พระมหาธีรวิสิฏฐ์

(พระมหาธีรวิสิฏฐ์ วิสิฏฺฐเวที ป.ธ.๙, M.Ed.)

ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ สำนักเรียนวัดชัยฉิมพลี

ปญฺญาคมานุสฺสรณคาถา

ปัฐยาวัตรฉันท์ โย หิ เถโร มหาปุญฺโญ "ปญฺญาคโมติ วิสฺสุโต
อิทานาหํ ปวกฺขามิ ตสฺส วณฺณํ สรูปโต
เอโส ธนปุเร ชาโต อติสทฺธาทิเก กุเล
อภิณฺหํ ยุวกาลมฺหิ ปพฺพชฺชานินฺนมานโส
ชยสิมฺพลิอาราเม เอตฺถ ลทฺธูปสมฺปโท
สกฺกจฺจํ ปริยตฺตึธ อุคฺคเหตฺวา ยถาพลํ
กมฺมฏฺฐานํ ปยุญฺชนฺโต นิจฺจํ อรญฺญวาสิโก
โกวิโท พุทฺธธมฺมานํ ชนานํ หิตการโก
ปจฺฉา เอส วราราเม สงฺฆาธิโป สมาหิโต
สทฺธมฺมฏฺฐิติมิจฺฉนฺโต ปริยตฺตึ อุคฺคณฺหิตุ
ภิกฺขูนํ สามเณรานํ ปาธสาลํ อการยิ ฯ

มณิมาลาฉันท์ ปญฺญาคมเถโร โส สงฺฆหิเตสี
สงฺฆสฺส ธุรํ สมฺปาเปสิ วิรุฬฺหึ
สมฺภาวนิโย สกฺการารหภูโต
สมฺมา ยตินํ ทิฏฺฐานุคฺคติยุตฺโต ฯ

สีหนาทฉันท์ สุมโน อุฬารหทโย วรเถโร
อิธ ภิกฺขุนายกภุโต หิตจิตฺโต
ชินพุทฺธสาสนวเร ธุรคาโห
กรณียเมว อนุยุญฺชิ ชนานํ ฯ

รุจิราฉันท์ อยํ หิ เปจฺจ สุคติยํ ปโมทิโต
นิรนฺตรํ อิธ สุปติฏฺฐิโต สุขี
ส โหตุ ปุญฺญกุสลกมฺมโจทิโต
ภเว ภเว อริยธนํ นิคจฺฉตูติ ฯ

พระมหาธีรวิสิฏฐ์ วิสิฏฺฐเวที ป.ธ.๙, M.Ed.

คำนำ

"สารธรรมคำกลอน" เป็นงานประพันธ์ที่ข้าพเจ้าเขียนขึ้นในโอกาสยามว่างจากการเรียนการสอน เป็นการแต่งกลอนแบบสมัครเล่นไม่เป็นกิจลักษณะเท่าใดนัก ซึ่งก็เขียนไว้เยอะแต่ไม่ค่อยได้เก็บไว้ พอดีมีโอกาสได้จัดทำหนังสืออนุสรณ์แจกในงานพระราชทานเพลิงศพหลวงพ่อพระครูสิทธิชัยวัฒน์ (เลิศรบ ปัญญาคโม) อดีตเจ้าอาวาส, เจ้าสำนักเรียนวัดชัยฉิมพลี เลยรวบรวมเท่าที่เก็บได้เพื่อที่จะพิมพ์ลงเสริมในท้ายเล่มก็ปรากฏว่าได้เยอะพอสมควร ท่านพระมหาธีรวิสิฏฐ์ วิสิฏฺฐเวที ป.ธ.๙ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่สำนักเรียนวัดชัยฉิมพลี ได้อ่านต้นฉบับดูเห็นว่าน่าจะเป็นคติธรรมที่มีประโยชน์แก่ผู้อ่าน จึงมีศรัทธาปรารภที่จะเป็นเจ้าภาพจัดพิมพ์เป็นธรรมทานถวายในงานอีกเล่มหนึ่งต่างหาก

สำหรับเนื้อหาของบทกลอนจำแนกเป็นสองตอน ตอนแรกคือ "พุทธธรรมคำกลอน" เป็นบทกลอนประพันธ์จากคาถาพระพุทธพจน์ในธรรมบท ซึ่งเป็นคำสอนของพระศาสดาเสียส่วนมาก ส่วนตอนที่สองจะเป็นบทกลอนคติธรรม สารธรรมทั่วไป จึงใช้ชื่อว่า "สารธรรมคำกลอน"

ขออนุโมทนาขอบคุณท่านพระมหาธีรวิสิฏฐ์ วิสิฏฺฐเวที ป.ธ.๙ ที่ช่วยพิสูจน์อักษรและเป็นผู้อุปถัมภ์ค่าจัดพิมพ์ครั้งนี้ นอกจากนี้ก็ขออนุโมทนาบุญกับอาจารย์นิรันดร รันระนา ผู้จัดการนิติธรรมการพิมพ์ ที่มีกุศลศรัทธาร่วมเป็นเจ้าภาพจัดพิมพ์ด้วยเช่นกัน

ด้วยผลแห่งธรรมทานนี้ ข้าพเจ้าขออุทิศเป็นบุญกุศลแด่ครูบาอาจารย์ซึ่งมีหลวงพ่อพระครูสิทธิชัยวัฒน์ เป็นต้น พร้อมทั้งบิดามารดาและผู้มีพระคุณทุกท่าน

พระมหาสุวิทย์ สุจิตฺโต ป.ธ.๙
ผู้ประพันธ์

พุทธธรรม คำกลอน

โดย..พระมหาสุวิทย์ สุจิตฺโต ป.ธ.๙
ผจร., อาจารย์ใหญ่สำนักเรียนวัดชัยฉิมพลี

มโนปุพฺพงฺคมา ธมฺมา　มโนเสฏฺฐา มโนมยา
มนสา เจ ปทุฏฺเฐน　ภาสติ วา กโรติ วา
ตโต นํ ทุกฺขมเนฺวติ　จกฺกํว วหโต ปทํ. {ขุ.ธ.}

❀ ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า　เพราะเหตุว่าใจเลิศประเสริฐสาร
กิจทั้งปวงสำเร็จได้ดั่งดวงมาน　ล้วนสั่งการออกจากใจให้ทำตาม
หากบุคคลมีใจใฝ่แต่ชั่ว　ย่อมพูดชั่วทำชั่วได้ไม่เกรงขาม
ทุกข์ย่อมติดตามตัวทุกชั่วยาม　ดุจล้อตามรอยเท้าวัวตัวลากเกวียน ฯ

มโนปุพฺพงฺคมา ธมฺมา　มโนเสฏฺฐา มโนมยา
มนสา เจ ปสนฺเนน　ภาสติ วา กโรติ วา
ตโต นํ สุขมเนฺวติ　ฉายาว อนุปายินี. {ขุ.ธ.}

❀ ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า　ประเสริฐกว่าดวงหทัยหาใดเหมือน
กิจทั้งหลายสำเร็จได้ไม่แชเชือน　เพราะใจเตือนให้ทำเป็นสำคัญ
หากผู้ใดใจผ่องผุดหยุดทำชั่ว　ไม่ทำตัวพูดคิดผิดมหันต์
สุขย่อมตามเกิดมีทุกวี่วัน　ดุจเงานั้นติดตามตัวทุกชั่วยาม ฯ

ชราชชฺชริตา โหนฺติ　หตฺถปาทา อนสฺสวา
ยสฺส โส วิหตตฺถาโม　กถํ ธมฺมํ จริสฺสติ. {ขุ.ธ.}

❀ มือและเท้าของเราท่านนั้นไม่แน่ ย่อมผันแปรทรุดโทรมไปไม่คงที่
บอกมิได้ห้ามมิฟังดังวจี เรี่ยวแรงมีก็เสื่อมหนอเพราะชรา
จักมุ่งมั่นประพฤติธรรมกรรมฐาน ย่อมป่วยการจะทำได้อย่างไรหนา
เพราะร่างกายอยู่ในวัยชรา อีกโรคาก็รุมเร้าน่าเศร้าจริง ฯะ๑

อนิจฺจา วต สงฺขารา อุปฺปาทวยธมฺมิโน
อุปฺปชฺชิตฺวา นิรุชฺฌนฺติ เตสํ วูปสโม สุโข. {ขุ.ธ./มหากาล}

❀ อันสังขารทั้งหลายไม่เที่ยงหนอ ล้วนเกิดก่อแล้วเสื่อมหายมลายสูญ
เกิดแล้วดับ สลายไป ไม่จำรูญ การดับมูล สังขารได้ ใจสุขจริง ฯ

อกฺโกจฺฉิ มํ อวธิ มํ อชินิ มํ อหาสิ เม
เย จ ตํ อุปนยฺหนฺติ เวรํ เตสํ น สมฺมติ.
อกฺโกจฺฉิ มํ อวธิ มํ อชินิ มํ อหาสิ เม
เย จ ตํ นูปนยฺหนฺติ เวรํ เตสูปสมฺมตีติ. {ขุ.ธ.}

❀ ชนเหล่าใดผูกโกรธเพ่งโทษว่า คนนั่นหนาได้ด่าตีราวีฉัน
ได้ชนะได้ลักทรัพย์นับอนันต์ เวรผู้นั้นหาระงับดับมลาย
ส่วนผู้ใดไม่ผูกโกรธโทษเขาว่า เราถูกด่าถูกเฆี่ยนตีมีแพ้พ่าย
ทั้งคนนั้นได้ลักทรัพย์เรามากมาย เวรนั้นไซร้ย่อมระงับเพราะดับเวร ฯ

ปเร จ น วิชานนฺติ มยเมตฺถ ยมาม เส
เย จ ตตฺถ วิชานนฺติ ตโต สมฺมนฺติ เมธคา. {ขุ.ธ.}

❀ อันคนพาลไร้ปัญญาพาพินิจ ไม่รู้ถูกรู้ผิดคิดเหตุผล
จ้องทะเลาะกันใหญ่โตโง่เหลือทน หารู้คนที่ย่อยยับกลับเป็นเรา
ส่วนผู้ใดชาญฉลาดชาติบัณฑิต เพ่งพินิจเหตุผลของคนเขลา
ย่อมระงับทุกข์ภัยให้บางเบา เพราะไม่เอาเป็นสาระกะคนพาล ฯ

น หิ เวเรน เวรานิ สมฺมนฺตีธ กุทาจนํ.
อเวเรน จ สมฺมนฺติ เอส ธมฺโม สนนฺตโน. {ขุ.ธ.}

❀ กาลไหนๆ เวรทั้งหลายในโลกนี้ ล้วนเกิดมีเพราะอาฆาตใจบาดหมาง
แต่จะจบเวรลบหายจนวายวาง ด้วยการสร้างเวรตอบไปนั้นไม่มี
แต่หากว่าให้อภัยโทษใหญ่น้อย ทั้งไม่คอยผูกเวรกลับให้อับศรี
เวรย่อมดับไม่ขุ่นมัวชั่วชีวี ธรรมข้อนี้เป็นของเก่าเล่าสืบมา ฯ

เอกสฺส จริตํ เสยฺโย
นตฺถิ พาเล สหายตา
เอโก จเร น จ ปาปานิ กยิรา
อปฺโปสฺสุโก มาตงฺครญฺเญว นาโค. {ขุ.ธ.}

❀ หากไร้เสียซึ่งมิตรดีที่คบหา ก็จงอย่าคบมิตรชั่วให้มัวหมอง
พึงเที่ยวไปแต่ผู้เดียวอย่าเหลียวมอง อย่าหวังปองความจริงใจในคนพาล
พึงหลีกห่างบาปกรรมการทำชั่ว ที่พาตัวหมองไหม้ไร้สุขศานต์
พึงสันโดษห่างไปไกลคนพาล ดุจช้างสารเดินเดี่ยวเที่ยวเอกา ฯ

อนิกฺกสาโว กาสาวํ โย วตฺถํ ปริทเหสฺสติ
อเปโต ทมสจฺเจน น โส กาสาวมรหติ
โย จ วนฺตกสาวสฺส สีเลสุ สุสมาหิโต
อุเปโต ทมสจฺเจน ส เว กาสาวมรหติ. {ขุ.ธ.}

❀ ผู้ใดมีกิเลสหนามารั่วรด ปราศจากหมดทั้งสัจจะทมะศีล
แต่นุ่งห่มกาสาวะเป็นอาจิณ เขาย่อมสิ้นศรัทธาไม่น่าชม
ส่วนผู้ใดคลายกิเลสเหตุหมองเศร้า ตั้งมั่นเข้าในศีลธรรมที่งามสม
ยึดสัจจะทมะธรรมนำปรารมภ์ จึงควรห่มกาสาวะชนะมาร ฯ

เย ธมฺมา เหตุปฺปภวา เตสํ เหตุ ตถาคโต
เตสญฺจ โย นิโรโธ จ เอวํวาที มหาสมโณ. {ขุ.ธ./อสฺสชิ.}

❀ ธรรมทั้งหลายอุบัติได้ในโลกนี้ ล้วนเกิดมีมาแต่เหตุพิเศษสรรพ์
เมื่อเกิดได้ย่อมดับได้มลายพลัน ไม่มีวันจะยืนยงดำรงนาน
แต่จะดับเหตุทั้งหลายให้หายลับ ก็ต้องดับกันที่ใจไร้สังขาร
ดับกิเลสเสร็จสิ้นจากสันดาน สุนทรศาส์นพุทธองค์ทรงพาที ฯ

ธมฺโม หเว รกฺขติ ธมฺมจารึ
ธมฺโม สุจิณฺโณ สุขมาวหาติ
เอสานิสํโส ธมฺเม สุจิณฺเณ
น ทุคฺคตึ คจฺฉติ ธมฺมจารี. {ขุ.ธ.}

❀ ธรรมนั่นแลย่อมพิทักษ์ผู้รักษ์ธรรม ทั้งน้อมนำสุขมาให้อย่างไพศาล
ผู้ประพฤติธรรมตามธรรมนำดวงมาน ย่อมสำราญผ่องใสไร้ทุกข์ตรม
อานิสงส์นี้มีแน่ไม่แปรผัน หากตั้งมั่นประพฤติธรรมให้งามสม
สมถะวิปัสสนานำปรารมภ์ ย่อมไม่จมสู่อบายเมื่อวายปราณ ฯ

อสาเร สารมติโน สาเร จาสารทสฺสิโน
เต สารํ นาธิคจฺฉนฺติ มิจฺฉาสงฺกปฺปโคจรา
สารญฺจ สารโต ญตฺวา อสารญฺจ อสารโต
เต สารํ อธิคจฺฉนฺติ สมฺมาสงฺกปฺปโคจรา. {ขุ.ธ.}

❀ ผู้ใดยึดสิ่งไร้ค่าว่า "สาระ" เห็นสาระว่า "ไยไร้แก่นสาร"
มักดำริในทางผิดติดดวงมาน หาพบพานสาระธรรมล้ำเลิศคุณ
ส่วนผู้ใดรู้เห็นตามเป็นจริง ยึดในสิ่งมีสาระมาเกื้อหนุน
มักดำริชอบเด่นเป็นต้นทุน ย่อมพอกพูนสาระธรรมนำเจริญ ฯ

ยสฺส ติณฺโณ กามปงฺโก มทฺทิโต กามกณฺฏโก
โมหกฺขยมนุปฺปตฺโต สุขทุกฺเขน เวธติ. {ขุ.ธ.}

❀ ผู้มีเปือก ตมคือกาม ข้ามพ้นดี
ทั้งย่ำยี เสี้ยนหนาม คือกามได้
มีโมหะ สูญสิ้น ดับดิ้นไป
หาหวั่นไหว ในสุขทุกข์ ที่คุกคาม ฯ

ยถา อคารํ ทุจฺฉนฺนํ วุฏฺฐิ สมติวิชฺฌติ
เอวํ อภาวิตํ จิตฺตํ ราโค สมติวิชฺฌติ.
ยถา อคารํ สุจฺฉนฺนํ วุฏฺฐิ น สมติวิชฺฌติ
เอวํ สุภาวิตํ จิตฺตํ ราโค น สมติวิชฺฌติ. {ขุ.ธ.}

❀ เรือนที่มุงไม่ดีมีรอยรั่ว ย่อมหมองมัวเพราะหยาดฝนหล่นเข้าถึง
ดังดวงจิตไม่เคยฝึกอย่างลึกซึ้ง ราคะจึงครอบงำทำขุ่นมัว
ส่วนเรือนที่มุงดีไม่มีช่อง ย่อมปกป้องหยาดฝนไม่หล่นรั่ว
ดั่งดวงจิตได้สั่งสมอบรมตัว ไม่หมองมัวไร้ราคะมาระราน ฯ

อิธ โสจติ เปจฺจ โสจติ
ปาปการี อุภยตฺถ โสจติ
โส โสจติ โส วิหญฺญติ
ทิสฺวา กมฺมกิลิฏฺฐมตฺตโน. {ขุ.ธ.}

❀ ผู้สั่งสมบาปกรรมทำแต่ชั่ว ย่อมหมองมัวเศร้าโศกในโลกสอง
คือโลกนี้อยู่ไร้สุขทุกข์ครอบครอง โลกหน้าต้องหม่นไหม้ในอบาย
ครั้นถึงคราวบาปกรรมตามให้ผล สำนึกตนได้หนอก็เมื่อสาย
ย่อมเศร้าโศกเดือดร้อนถอนใจกาย ทั้งว้อดวายเพราะกรรมชั่วที่ตัวทำ ฯ

อกตญฺญุสฺส โปสสฺส นิจฺจํ วิวรทสฺสิโน
สพฺพญฺเจ ปฐวึ ทชฺชา เนว นํ อภิราธเย. {ขุ.ธ.}

❀ แม้นจะให้ แผ่นดิน ทั่วถิ่นฐาน
แก่คนพาล เนรคุณ จิตขุ่นหมอง
ผู้เพ่งโทษ ใครต่อใคร ใจลำพอง
ให้สมปอง พึงพอใจ นั่นไม่มี ฯะ๛

ปุพฺเพว สนฺนิวาเสน ปจฺจุปฺปนฺนหิเตน วา
เอวนฺตํ ชายเต เปมํ อุปฺปลํว ยโถทเก. {ขุ.ธ.}

❀ เหตุแห่งรักท่านว่าไว้มีนัยสอง
หนึ่ง..เคยครองร่วมเรียงเคียงสมร
สอง..ชาตินี้ห่วงหาเอื้ออาทร
จึงถูกศรปักใจ ให้รักกัน
เปรียบดังเช่นดอกอุบลกมลชาติ
งามวิลาศเพราะเหตุสองประคองขวัญ
คือวารีและเปือกตมผสมกัน
จึงเกิดพันธุ์บุปผชาติลาศวิไล ฯ

รตฺตสฺส หิ อุกฺกุฏิกํ ปทํ ภเว
ทุฏฺฐสฺส โหติ สหสานุปีฬิตํ
มูฬฺหสฺส โหติ อวกฑฺฒิตํ ปทํ
วิวฏฺฏจฺฉทสฺส อิทมีทิสํ ปทํ. {ขุ.ธ./พฺราหฺมณี}

❀ รอยเท้าคน เจ้าราคะ เว้ากระหย่ง
เจ้าโทสะ หนักส้นลง ยามหกเหิน
เจ้าโมหะ จิกปลายเท้า ยามก้าวเดิน
ผู้ห่างเหิน กิเลสกาม รอยราบเต็ม ฯ

ปทุมํ ยถา โกกนุทํ สุคนฺธํ
ปาโต สิยา ผุลฺลมวีตคนฺธํ
องฺคีรสํ ปสฺส วิโรจมานํ
ตปนฺตมาทิจฺจมิวนฺตลิกฺเข. {ขุ.ธ.}

❀ ดอกปทุม โกกนุท สุดจะหอม
หมู่ภมร บินตอม หอมยามเช้า
ท่านจงเห็น พระอังคีรส สดสกาว
ดุจอาทิตย์ ในกลางหาว แจ่มพราวแพรว ฯะ๑

อปฺปมาโท อมตํปทํ ปมาโท มจฺจุโน ปทํ
อปฺปมตฺตา น มียนฺติ เย ปมตฺตา ยถา มตา. {ขุ.ธ.๒๕/๑๙}

❀ ไม่ประมาท ย่อมไม่ตาย วายชีวาตม์
ประมาทพลาด เป็นทางตาย กลายเป็นผี
ไม่ประมาท ไม่มี วันสั้นชีวี
ประมาทนี้ แม้นชีพมี ก็เหมือนตาย ฯะ๑

อุฏฺฐานวโต สตีมโต
สุจิกมฺมสฺส นิสมฺมการิโน
สญฺญตสฺส จ ธมฺมชีวิโน
อปฺปมตฺตสฺส ยโสภิวฑฺฒติ. {ขุ.ธ.๒๕/๑๘}

❀ ผู้บากบั่น ขยันดี มีสติ
ช่างดำริ การงานเด่น เป็นนิจสิน
เฝ้าระวัง ทั้งใฝ่ธรรม นำชีวิน
ย่อมโสภิณ เรืองยศ ปรากฏนาม ฯะ๑

อิธ โมทติ เปจฺจ โมทติ
กตปุญฺโญ อุภยตฺถ โมทติ
โส โมทติ โส ปโมทติ
ทิสฺวา กมฺมวิสุทฺธิมตฺตโน. {ขุ.ธ.}

❀ ผู้สั่งสมบุญไว้ในชาตินี้ ย่อมสุขีบันเทิงใจในโลกสอง
ทั้งโลกนี้และโลกหน้าพาสมปอง บุญทั้งผองนำสุขแท้ให้แก่ตัว
ครั้นคิดเห็นบุญกรรมที่ทำไว้ ย่อมผ่องใสรื่นเริงบันเทิงทั่ว
ทั้งอิ่มอกอิ่มใจไม่หมองมัว เพราะว่าตัวผุดผ่องใสไร้บาปกรรม ฯ

สุกรานิ อสาธูนิ อตฺตโน อหิตานิ จ
ยํ เว หิตญฺจ สาธุญฺจ ตํ เว ปรมทุกฺกรํ. {ขุ.ธ.}

❀ กรรมเหล่าใด ไร้ประโยชน์ โทษหยาบช้า
กรรมนั้นหนา ทำได้ง่าย ไม่คิดหนัก
ส่วนกรรมใด ทั้งเกื้อกูล มีคุณนัก
กรรมนั้นจัก ทำยากแค้น แสนลำเค็ญ ฯ

พหุมฺปิ เจ สหิตํ ภาสมาโน
น ตกฺกโร โหติ นโร ปมตฺโต
โคโปว คาโว คณยํ ปเรสํ
น ภาควา สามญฺญสฺส โหติ. {ขุ.ธ.}

❀ นรชนถึง จดจำ ตำรามาก
แต่ถ้าหาก ไม่บำเพ็ญ เป็นแก่นสาร
ย่อมไม่ได้ ผลาผล ดลบันดาล
ดั่งโคบาล นับโคเขา เพียงเฝ้ามอง ฯะ๑

โย ทณฺเฑน อทณฺเฑสุ อปฺปทุฏฺเฐสุ ทุสฺสติ
ทสนฺนมญฺญตรํ ฐานํ ขิปฺปเมว นิคจฺฉติ
เวทนํ ผรุสํ ชานึ สรีรสฺส ว เภทนํ
ครุกํ วาปิ อาพาธํ จิตฺตกฺเขปํ ว ปาปุเณ
ราชโต วา อุปสคฺคํ อพฺภกฺขานํ ว ทารุณํ
ปริกฺขยํว ญาตีนํ โภคานํ ว ปภงฺคุณํ
อถ วาสฺส อคารานิ อคฺคิ ฑหติ ปาวโก
กายสฺส เภทา ทุปฺปญฺโญ นิรยํ โส อุปปชฺชติ. {ขุ.ธ.}

❀ บุคคลใดประพฤติร้ายหมายเข่นฆ่า
ในบุคคลไร้อาชญาให้อาสัญ
ย่อมประสบฐานะสิบอย่างพลัน
องค์ภควันต์ตรัสไว้ให้พิจารณ์
หนึ่ง..ประสบเวทนาแสนสาหัส
สอง..วิบัติทรัพย์สิ้นทั้งถิ่นฐาน
สาม..ร่างกายวิกลจนพิการ
สี่..โรคร้ายรุกรานนานเจียนตาย
ห้า..เร่าร้อนภายในใจฟุ้งซ่าน
หก..ขัดข้องต่อทางการงานเสียหาย
เจ็ด..ถูกกล่าวตู่ขู่ฆ่าทั้งว่าร้าย
แปด..ฉิบหายญาติวงศาไม่มามอง
เก้า..สูญสิ้นยศสมบัติพัสถาน
สิบ..อาคารบ้านถูกไหม้ให้เศร้าหมอง
ครั้นแตกกายตายสิ้นลมล้มลงกอง
ย่อมหม่นหมองในนรกตกอบาย ฯ

ปทุมํ ยถา โกกนุทํ สุคนฺธํ
ปาโต สิยา ผุลฺลมวีตคนฺธํ
องฺคีรสํ ปสฺส วิโรจมานํ
ตปนฺตมาทิจฺจมิวนฺตลิกฺเข. {ขุ.ธ.}

๏ ดอกปทุม โกกนุท สุดจะหอม
หมู่ภมร บินตอม หอมยามเช้า
ท่านจงเห็น พระอังคีรส สดสกาว
ดุจอาทิตย์ ในกลางหาว แจ่มพราวแพรว ฯะ๛

อปฺปเกนปิ เมธาวี ปาภเตน วิจกฺขโณ
สมุฏฺฐาเปติ อตฺตานํ อณุ อคฺคึว สนฺธมํ. {ขุ.ธ.}

๏ ผู้มีปัญญา รู้เห็น เป็นประจักษ์ ย่อมตั้งหลัก ได้แท้ แม้ทรัพย์น้อย
เหมือนคนก่อ กองไฟ ตั้งใจคอย จากไฟน้อย ย่อมลุกไหม้ กองใหญ่โต ฯ

อุฏฺฐาเนนปฺปมาเทน สญฺญเมน ทเมน จ
ทีปํ กยิราถ เมธาวี ยํ โอโฆ นาภิกีรติ. {ขุ.ธ.๒๕/๑๘}

๏ ธีรชน พึงสร้างเกาะ เพาะที่พึ่ง ที่ห้วงน้ำ ท่วมไม่ถึง ให้พึ่งได้
ด้วยขยัน ไม่ประมาท พลาดพลั้งไป สำรวมใจ ทั้งข่มตน คนชื่นชม ฯะ๛

ปมาทมนุยุญฺชนฺติ พาลา ทุมฺเมธิโน ชนา
อปฺปมาทญฺจ เมธาวี ธนํ เสฏฺฐํว รกฺขติ. {ขุ.ธ.}

๏ อันคนพาล ปัญญาเขลา เมาประมาท
คนฉลาด หาเป็น เช่นนั้นไม่
มีสติ ไม่ประมาท คลาดกายใจ
รักษาไว้ ดุจทรัพย์เลิศ ประเสริฐคุณ ฯะ๛

มา ปมาทมนุยุญฺเชถ มา กามรติสนฺถวํ
อปฺปมตฺโต หิ ฌายนฺโต ปปฺโปติ วิปุลํ สุขํ. {สํ.ส.๑๕/๓๖}

❀ อย่ามัวเมา ประมาท ขาดยั้งคิด
อย่ามัวติด กามคุณ จะขุ่นหมอง
ไม่ประมาท เพ่งพิศ คิดไตร่ตรอง
ย่อมได้ครอง สุขสันต์ อันไพบูลย์ ฯะ๑

อปฺปมาทรโต ภิกฺขุ ปมาเท ภยทสฺสิ วา
สญฺโยชนํ อณุ ถูลํ ฑหํ อคคีว คจฉติ. {ขุ.ธ.๒๕/๑๙}

❀ ผู้เห็นภัย ชอบใจ ไม่ประมาท
เห็นประมาท ว่าเป็นภัย ในสงสาร
ย่อมเพียรเผ่า มวลเหตุ กิเลสมาร
ดุจไฟผลาญ เชื้อไฟ ไม่ปราณี ฯะ๑

อปฺปมาทรโต ภิกฺขุ ปมาเท ภยทสฺสิ วา
อภพฺโพ ปริหานาย นิพฺพานสฺเสว สนฺติเก. {ขุ.ธ.๒๕/๑๙}

❀ ผู้เห็นภัย พอใจ ไม่ประมาท
เห็นประมาท ว่ามีภัย ควรไกลห่าง
ย่อมไม่เสื่อม ครองชีวิต ถูกทิศทาง
ไม่อับปาง นิราศภัย ใกล้นิพพาน ฯะ๑

ทิฏฺเฐว ธมฺเม จ โย อตฺโถ โย จตฺโถ สมฺปรายิโก
อตฺถาภิสมยา ธีโร 'ปณฺฑิโตติ ปวุจฺจติ ฯ {ขุ.ธ.}

❀ ธีรชน ผู้รู้ชัด อรรถประโยชน์
รู้คุณโทษ ประโยชน์ล้ำ นำสั่งสม
ทั้งโลกนี้ โลกหน้า ยึดปรารมภ์
ท่านกล่าวชม ผู้นั้น "บัณฑิตชน" ฯะ๑

อปฺปมตฺโต ปมตฺเตสุ สุตฺเตสุ พหุชาคโร
อพลสฺสํว สีฆสฺโส หิตฺวา ยาติ สุเมธโส. {ขุ.ธ.๒๕/๑๙}

๏ บัณฑิตชนเมื่อผู้คนมัวประมาท ย่อมไม่พลาดประมาทตามทรามวิสัย
เมื่อผู้อื่นมัวหลับเกินเพลิดเพลินใจ ย่อมตื่นไปเร็วพลันขยันทนฯ
จึงล่วงเลยคนเขลาเมาประมาท ดุจดังชาติอัสดรขจรหน
ฝีเท้าเร็วล่วงเลยม้าทุรพล นี้คือผล ไม่ประมาท ปราศปราชัย ฯ

มาตาเปติภรํ ชนฺตุ กุเล เชฏฺฐาปจายินํ
สณฺหํ สขิลสมฺภาสํ เปสุเณยฺยปฺปหายินํ
มจฺเฉรวินเย ยุตฺตํ สจฺจํ โกธาภิภุ นรํ
ตํ เว เทวา ตาวตึสา อาหุ สปฺปุริโส อิติ. {ขุ.ธ.}

๏ ทวยเทวา ดาวดึงส์ พึงเรียกขาน
ผู้เอาการ เลี้ยงพ่อแม่ แลเกื้อหนุน
ผู้อ่อนน้อม ต่อผู้ใหญ่ ในสกุล
ผู้ไพบูลย์ ด้วยถ้อยคำ อันอำไพ
ผู้ประกอบ ด้วยวาทะ ละส่อเสียด
ผู้รังเกียจ ความตระหนี่ มีแต่ให้
ผู้ละโกรธ พูดแอบอิง ความจริงใจ
ผู้นั้นไซร้ "สัตบุรุษ" สุดยอดคน ฯ

สุทุทฺทสํ สุนิปุณํ ยตฺถกามนิปาตินํ
จิตฺตํ รกฺเขถ เมธาวี จิตฺตํ คุตฺตํ สุขาวหํ. {ขุ.ธ.๒๕/๑๙}

๏ อันดวงจิต ละเอียดมาก เห็นยากยิ่ง
มักแอบอิง อารมณ์ใคร่ พล่านไปทั่ว
ผู้ฉลาด พึงปกป้อง จิตของตัว
จิตคุ้มครอง ได้ทั่ว ย่อมนำสุขมา ฯะ

กุมฺภูปมํ กายมิมํ วิทิตฺวา
นครูปมํ จิตฺตมิทํ ถเปตฺวา
โยเธถ มารํ ปญฺญาวุเธน
ชิตญฺจ รกฺเข อนิเวสโน สิยา. {ขุ.ธ.}

❀ ผู้ฉลาด รู้ร่างกาย เปรียบคล้ายหม้อ
กั้นจิตหนอ ดั่งธานี มีรักขา
รบหมู่มาร ด้วยอาวุธ คือปัญญา
พึงรักษา ชัยชนะ ละถือตัว ฯะ๑๛

น ตํ ชิตํ สาธุ ชิตํ ยํ ชิตํ อวชียติ
ตํ โข ชิตํ สาธุ ชิตํ ยํ ชิตํ นาวชียติ. {ขุ.ธ.}

❀ ชนะใด กลับแพ้พ่าย ในภายหลัง
ชนะนั้น ยังไม่เลิศ ประเสริฐศรี
ชนะใด ชนะขาด ปราศไพรี
ชนะนี้ ประเสริฐแท้ ไม่แพ้ภัย ฯะ๑๛

อจิรํ วตยํ กาโย ปฐวึ อธิเสสฺสติ
ฉุฑฺโฑ อเปตวิญฺญาโณ นิรตฺถํว กลิงฺครํ. {ขุ.ธ.}

❀ ร่างกายนี้ ไม่จีรัง ดังที่คิด
ครั้นชีพปลิด จักทับถม จมภาคพื้น
ถูกเขาทิ้ง ไม่เยื่อใย คล้ายดั่งฟืน
ร่างเคยชื่น เปื่อยสลาย กลายสู่ดิน ฯะ๑๛

กลฺยาณิเมว มุญฺเจยฺย น หิ มุญฺเจยฺย ปาปิกํ
โมกฺโข กลฺยาณิยา สาธุ มุตฺวา ตปฺปติ ปาปิกํ. {ขุ.ธ.}

❀ พึงเอ่ยคำ โสภา มีสาระ
พึงลดละ วาจาชั่ว พามัวหมอง
วาจางาม ยังประโยชน์ ให้สมปอง
จะขุ่นข้อง หากพูดจา ชั่วสามานย์ ฯะ

อตฺตานญฺเจ ตถา กยิรา ยถญฺญมนุสาสติ
สุทนฺโต วต ทเมถ อตฺตา หิ กิร ทุทฺทโม. {ขุ.ธ.}

❀ หากจะสอน ใครเขา เราต้องเก่ง
ฝึกตนเอง เป็นแบบอย่าง ทางศึกษา
ผู้ฝึกตน จึงควรค่า น่าบูชา
เพราะเหตุว่า ฝึกตนนั้น แสนยากเย็น ฯะ

นยํ นยติ เมธาวี อธุรายํ น ยุญฺชติ
สุนโย เสยฺยโส โหติ สมฺมา วุตฺโต น กุปฺปติ
วินยํ โส ปชานาติ สาธุ เตน สมาคโม. {ขุ.ธ.}

❀ ปราชญ์แนะนำสิ่งดีมีประโยชน์ ชวนละโทษสิ่งชั่วช้าพาหม่นหมอง
การชักนำให้ยึดมั่นในครรลอง เป็นคุณของเหล่าคนดีธีรชน ฯ
แม้ถูกด่าว่าร้ายไม่ผูกโกรธ รู้คุณโทษมีวินัยไม่สับสน
เป็นที่พึ่งดีแท้แก่ปวงชน ประเสริฐล้นการคบหาเมธาวี ฯะ

โอวเทยฺยานุสาเสยฺย อสพฺภา จ นิวารเย
สตํ หิ โส ปิโย โหติ อสตํ โหติ อปฺปิโย. {ขุ.ธ.}

❀ ผู้ตักเตือน แนะนำ เพียรพร่ำสอน
ให้สังวร จากคนชั่ว ทั่วทั้งผอง
คนเช่นนั้น บัณฑิตรัก ประจักษ์ปอง
แต่พวกพ้อง พาลชน มิยลยิน ฯะ

นิธีนํว ปวตฺตารํ ยํ ปสฺเส วชฺชทสฺสินํ
นิคฺคยฺหวาทึ เมธาวึ ตาทิสํ ปณฺฑิตํ ภเช
ตาทิสํ ภชมานสฺส เสยฺโย โหติ น ปาปิโย. {ขุ.ธ.}

❀ พึงเห็นการตำหนิติเตียนโทษ ชี้ประโยชน์ดุด่าว่ากล่าวสอน
เปรียบดังการ "บอกขุมทรัพย์" รับเป็นพร เพราะคำสอนปราชญ์เมธีนั้นมีคุณ
เหตุฉะนั้นจึงควรคบพบบัณฑิต ผู้ประสิทธิ์วิชชาพาเกื้อหนุน
คบบัณฑิตได้กำไรไม่ขาดทุน นับเป็นบุญยิ่งใหญ่ไม่ต่ำทราม ฯ

สพฺเพ ตสนฺติ ทณฺฑสฺส สพฺเพ ภายนฺติ มจฺจุโน
อตฺตานํ อุปมํ กตฺวา น หเนยฺย น ฆาตเย. {ขุ.ธ.}

❀ สัตว์ทั้งหลาย กลัวตาย ใคร่ต่อสุข เกลียดกลัวทุกข์ รักตัว ทั่วทั้งผอง
รู้เช่นนี้ ควรเห็น เป็นมุมมอง ไม่ควรปอง เข่นฆ่า ราวีกัน ฯะ๑ะ

สทฺโธ สีเลน สมฺปนฺโน ยโสโภคสมปฺปิโต
ยํ ยํ ปเทสํ ภชติ ตตฺถ ตตฺเถว ปูชิโต. {ขุ.ธ.}

❀ ผู้มีศีลศรัทธาบรรดาศักดิ์
ทรัพย์ประจักษ์ปัญญาล้ำธรรมสดใส
จะไปสู่เขตแคว้น ณ แดนใด
คนย่อมไหว้เชิดชูน้อมบูชา ฯะ๑ะ

ยถาปิ รุจิรํ ปุปฺผํ วณฺณวนฺตํ อคนฺธกํ,
เอวํ สุภาสิตา วาจา อผลา โหติ อกุพฺพโต. {ขุ.ธ.}

❀ แม้นกล่าวแต่พุทธวจนะสุภาษิต
หากไม่ทำตามสักนิดย่อมไร้ค่า
เปรียบดอกไม้สีสวยสดงดงามตา
แต่ไร้เสียซึ่งคันธาไม่น่าดม ฯะ๑ะ

นิทฺทาสีลี สภาสีลี อนุฏฺฐาตา จ โย นโร
อลโส โกธปญฺญาโน ตํ ปราภโว มุขํ. {ขุ.ธ.}

❀ ไม่ขยัน หมั่นนิทรา สรรหาพูด
ขี้เกียจสุด โกรธง่าย ใจหุนหัน"
บุคคลใด ยึดกระทำ ประจำวัน
บุคคลนั้น เสื่อมแท้ อย่างแน่นอน ฯะ๑~

น ปเรสํ วิโลมานิ น ปเรสํ กตากตํ
อตฺตโน ว อเวกฺเขยฺย กตานิ อกตานิ จ. {ขุ.ธ.}

❀ อย่าใส่ใจ คำหยาบคาย ให้หน่ายจิต
ทั้งการกิจ น้อยใหญ่ ของใครเขา
พึงใส่ใจ กิจการ งานของเรา
เรื่องใครเขา อย่าเก็บมา เป็นอารมณ์ ฯะ๑~

อปฺปมายุ มนุสฺสานํ หิเฬยฺยานํ สุโปริโส
จเรยฺยาทิตฺตสีโสว นตฺถิ มจฺจุสฺส นาคโม. {ปฐมอายุ}

❀ อายุของคนเรานั้นสั้นยิ่งนัก
อย่าจมปักกระเริงหลงในสงสาร
ควรทำตนดุจถูกไฟไหม้กบาล
เพราะไม่นานต้องพลัดพรากจากโลกา ฯะ๑~

อนิมิตฺตมนญฺญาตํ มจฺจานํ อิธ ชีวิตํ
กสิรญฺจ ปริตฺตญฺจ ตญฺจ ทุกฺเขน สํยุตฺตํ. {ขุ.ธ./สารีบุตร}

❀ อันชีวิต สัตว์ทั้งหลาย ในโลกนี้
ล้วนไม่มี นิมิตหมาย รู้ได้ยาก
ทั้งฝืดเคือง ทั้งนิดหน่อย คอยวันจาก
ความทุกข์ยาก มีมากแท้ แก่ชีวิน ฯะ๑~

กิจฺโฉ มนุสฺสปฏิลาโภ กิจฺฉํ มจฺจาน ชีวิตํ
กิจฺฉํ สทฺธมฺมสฺสวนํ กิจฺโฉ พุทฺธานมุปฺปาโท. {ขุ.ธ.}

❀ การได้เกิด เป็นมนุษย์ นั้นสุดยาก
การเป็นอยู่ สัตว์หลายหลาก แสนยากเข็ญ
การได้ฟัง พระสัทธรรม ยากลำเค็ญ
การเกิดเป็น พระสัมพุทธ์ สุดพรรณนา ฯะ๑

เต ฌายิโน สาตฺติกา นิจฺจํ ทฬฺหปรกฺกมา
ผุสนฺติ ธีรา นิพพานํ โยคกฺเขมํ อนุตฺตรํ. {ขุ.ธ.}

❀ ธีรชน มุ่งเพียรเพ่ง เร่งฝึกจิต
มั่นเป็นนิจ บำเพ็ญธรรม กรรมฐาน
ย่อมลุถึง อนุตตระ พระนิพพาน
เกษมศานต์ เปลื้องกิเลส เหตุผูกพัน ฯะ๑

เอตํ วิเสสโต ญตฺวา อปฺปมาทมฺหิ ปณฺฑิตา
อปฺปมาเท ปโมทนฺติ อริยานํ โคจเร รตา. {ขุ.ธ.}

❀ ผู้ฉลาด ย่อมรู้หนอ ข้อแตกต่าง ในระหว่าง ไม่ประมาท กับพลาดพลั้ง
จึงยินดี ไม่ประมาท หวาดระวัง อันเป็นทาง อริยชน คนชื่นชม ฯะ๑

อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ โก หิ นาโถ ปโร สิยา
อตฺตนา หิ สุทนฺเตน นาถํ ลภติ ทุลฺลภํ. {ขุ.ธ.}

❀ "อัตตา หิ อัตตโน นาโถ" องค์พุทโธตรัสไว้ให้ความหมาย
เกิดเป็นคนต้องพึ่งตนจนชีพวาย อย่าได้หมายพึ่งใครไปชั่วกาล ฯ
อันคนอื่นเราพึ่งได้ในบางครั้ง แต่อย่าหวังให้เขาช่วยอำนวยสาร
เพราะหากเราฝึกตนดีปรีชาชาญ ย่อมพบพานที่พึ่งอันพึงใจ ฯะ๑

เสโล ยถา เอกฆโน วาเตน น สมีรติ
เอวํ นินฺทาปสํสาสุ น สมิญฺชนฺติ ปณฺฑิตา. {ขุ.ธ.}

❀ ภูเขาสูง เสียดฟ้า ศิลาดาด หาได้อาจ หวาดผวา พายุไม่
เหล่าบัณฑิต เช่นกัน ต่างมั่นใจ หาหวั่นไหว เพราะนินทา หรือด่าชม ฯ

ยาวชีวมฺปิ เจ พาโล ปณฺฑิตํ ปยิรุปาสติ
น โส ธมฺมํ วิชานาติ ทพฺพิ สูปรสํ ยถา. {ขุ.ธ.}

❀ อันคนพาล แม้นอยู่ชิด ติดบัณฑิต
ชั่วชีวิต หาซึมซับ รับรู้ไม่
ดุจทัพพี ที่ตักแกง เหือดแห้งไป
ก็หาใช่ จะรู้ซึ้ง ถึงรสแกง ฯะ๑

มุหุตฺตมฺปิ เจ วิญฺญู ปณฺฑิตํ ปยิรุปาสติ
ขิปฺปํ ธมฺมํ วิชานาติ ชิวฺหา สูปรสํ ยถา. {ขุ.ธ.}

❀ วิญญูชน หากเข้าไป ใกล้บัณฑิต
เพียงน้อยนิด ย่อมเข้าใจ ในสิกขา
เรียนรู้ไว ปราดเปรื่อง เรื่องปัญญา
ดุจชิวหา รู้ฉับไว ในรสแกง ฯะ๑

น ตํ มาตา ปิตา กยิรา อญฺเญ วาปิจ ญาตกา
สมฺมาปณิหิตํ จิตฺตํ เสยฺยโส นํ ตโต กเร. {ขุ.ธ.}

❀ จะมารดา บิดา หรือว่าญาติ
หาได้อาจ ให้เราเลิศ ประเสริฐศรี
จิตเท่านั้น ซึ่งตั้งไว้ ในความดี
คือสิ่งที่ หนุนนำ ล้ำเลิศคน ฯะ๑

ยถา วาริวโห ปูโร คจฺฉํ น ปริวตฺตติ
เอวมายุ มนุสฺสานํ คจฺฉํ น ปริวตฺตติ. {เตมิยชาดก}

❀ ห้วงน้ำที่ ไหลหลาก เต็มฝากฝั่ง จะกลับหลัง คืนมา นั้นหาไม่
อายุเรา เมื่อก้าว เข้าก้าวสู่วัย ก็หาได้ ย้อนคืนหลัง ดั่งธารา ฯะ๑

อเสวนา จ พาลานํ ปณฺฑิตานญฺจ เสวนา
ปูชา จ ปูชนียานํ เอตมฺมงฺคลมุตฺตมํ. {มงคลสูตร}

❀ อย่าเที่ยวคบ คนพาล สันดานแย่ บัณฑิตแท้ คบไว้ ไม่เสียหาย
หมั่นบูชา ปูชนีย์ มิวางวาย นี้เครื่องหมาย มงคลล้ำ นำชีวี ฯ

น ชจฺจา วสโล โหติ น ชจฺจา โหติ พฺราหฺมโณ
กมฺมุนา วสโล โหติ กมฺมุนา โหติ พฺราหฺมโณ. {ขุ. สุ. ๒๕/๓๕๒}

❀ คนจะดี ใช่ว่าดี ที่เชื้อชาติ จะโง่เขลา เก่งฉลาด ใช่ชาติหนุน
หากเกิดแต่ การกระทำ มาค้ำจุน เป็นเครื่องหนุน ให้ดีชั่ว ดังตัวทำ ฯ

นกฺขตฺตํ ปฏิมาเนนฺตํ อตฺโถ พาลํ อุปจฺจคา
อตฺโถ อตฺถสฺส นกฺขตฺตํ กึ กริสฺสนฺติ ตารกา. {ขุ.ชา.เอก.}

❀ ประโยชน์ย่อม พลัดพราก จากคนเขลา ผู้มัวเมา ถือฤกษ์ลาง ห่างกุศล
ประโยชน์คือ ฤกษ์ดี ที่บันดล หาใช่ผล ดวงดารา มาบันดาล.

สพฺพปาปสฺส อกรณํ
กุสลสฺสูปสมฺปทา
สจิตฺตปริโยธปนํ
เอตํ พุทฺธานสาสนํ. {ขุ.ธ.}

❀ การไม่ทำ กรรมชั่ว ทั่วทั้งผอง หมั่นตรึกตรอง พอกพูน บุญกุศล
เพียรชำระ สิ่งชั่วร้าย ในกมล พระทศพล สอนไว้ ให้ทำตาม ฯะ๑

สารธรรม คำกลอน

❀ ค่าของคน มิใช่นับ ที่ทรัพย์มาก
หรือนับจาก รูปลักษณ์ สูงศักดิ์ศรี
หากเกิดแต่ คุณงาม และความดี
ผลงานที่ ทำไว้ อย่างไพบูลย์ ฯ

❀ อายุคน ไม่ยืนยง จงพินิจ
โปรดอย่าคิด เอาแต่ได้ ใจยึดมั่น
โลภโกรธหลง ปลงไว้ อภัยกัน
เพราะสักวัน ชีพก็ดับ ลับโลกา ฯ

❀ อย่าระเริง หลงใหล ในอำนาจ
เที่ยววางมาด อวดเบ่ง ข่มเหงเขา
หากสักวัน สิ้นอำนาจ สุดคาดเดา
จะซบเซา โศกา เศร้าจาบัลย์ ฯ

❀ โลกเปลี่ยนไป ใจคนเปลี่ยน เวียนตามติด
ดัดจริต รุงรัง ยากหยั่งถึง
ชิงเด่นดัง ศีลธรรม ไม่คำนึง
เห็นแล้วซึ้ง น่าอนาถ หนอชาติคน ฯ

❀ เมื่อกายใจ สงบ ย่อมพบสุข
ไร้ความทุกข์ วายวุ่น ให้หุนหัน
ย่อมเยือกเย็น ผ่องผุด วิสุทธิ์พลัน
ดุจพระจันทร์ วันเพ็ญ เห็นเต็มดวง ฯ

❀ สุขทุกข์ อยู่ที่ใจ ใช่ที่อื่น
จะนั่งยืน เดินนอน หรือตอนไหน
หากไม่ฝึก หัดปลง ตรงที่ใจ
อย่าหวังได้ สุขแท้ อย่างแน่นอน ฯ

❀ สุขทุกข์ อยู่ที่ใจ ใช่ที่อื่น
จะนั่งยืน เดินนอน หรือตอนไหน
หากรู้วาง ไม่แบกทุกข์ ย่อมสุขใจ
ยึดไปไย ให้ขัดข้อง หมองอุรา ฯ

❀ "สุข-ทุกข์" อยู่ที่ใจ ใช่ที่อื่น
จะนั่งยืน เดินนอน หรือตอนไหน
ถ้ารู้จัก หยุดปลง ตรง "พอใจ"
จะอยู่ไหน ย่อมได้สุข ไร้ทุกข์ตรม ฯ

❀ อันสุขทุกข์ อยู่ที่ใจ มิใช่หรือ
ไยยึดถือ มุ่งสิ่งของ ปองสะสม
ถึงร่ำรวย อัครฐาน์ ยศน่าชม
ก็ต้องตรม ในเมื่อใจ ไม่รู้พอ ฯ

❀ "รู้จักพอ" ก่อสุข ไร้ทุกข์โศก
มีแต่โชค ไม่วุ่นวาย ในสงสาร
ไม่เป็นทาส ของตัณหา มาระราน
ไม่ทะยาน รู้เจียมตน คนชื่นชม ฯ

❀ ความสุขอยู่ ที่ใจ ใช่ทรัพย์สิน
แค่มีกิน หากรู้พอ ก็สุขสันต์
ถึงร่ำรวย สินทรัพย์ นับอนันต์
ไม่มีวัน รู้พอ ก็ทุกข์ตรม ฯ

❀ เห็นคนเงียบ อย่าตีค่า ว่าเขาโง่
อาจเก่งกว่า คนคุยโว เป็นไหนๆ
ที่เขาเงียบ อาจรู้จริง ยิ่งกว่าใคร
หากแต่ไม่ ชอบคุยโว โอ้อวดตน ฯ

❀ จะยากดี มีจน คนทั้งนั้น
จะเหยียดหยัน กันไปไย ให้หมองศรี
ไม่มีใคร อยู่ค้ำฟ้า ค้ำธรณี
ไพร่ผู้ดี ฉากสุดท้าย ตายเหมือนกัน ฯ

❀ ใจมนุษย์ ร้ายเหลือ เมื่อเทียบสัตว์
สารพัด รุงรัง เกินหยั่งถึง
จิตใจสัตว์ ไร้เลศนัย ให้คำนึง
ไม่เท่าถึง ความเลวร้าย ของใจคน ฯ

❀ พึงหลีกห่าง บาปกรรม การทำชั่ว
ที่พาตัว หมองไหม้ ไร้สุขศานต์
พึงสันโดษ ห่างไป ไกลคนพาล
ดุจช้างสาร เดินเดี่ยว เที่ยวเอกา ฯ

❀ ยุคมืดมน คนห่างธรรม ใฝ่กรรมชั่ว
เห็นแก่ตัว เนรคุณ จิตขุ่นหมอง
วัดไม่เข้า เจ้าไม่ไหว้ ใจลำพอง
มีแต่ปอง ทุจริต จิตมืดมน ฯ

❀ โลกขาดธรรม น้ำขาดปลา ฟ้าขาดฝน
ดูชอบกล ดุจลางร้าย ภัยมหันต์
ใกล้ยุคสิ้น ถิ่นธรรมะ ภควันต์
ผู้คนหัน หลังให้ธรรม จิตต่ำทราม ฯ

❀ ผู้มีศีล ศรัทธา บรรดาศักดิ์
ทรัพย์ประจักษ์ ปัญญาล้ำ ธรรมสดใส
จะไปสู่ เขตแคว้น ณ แดนใด
คนย่อมไหว้ เชิดชู น้อมบูชา ฯ

❀ ผู้สงบ เสงี่ยมดี มีสติ
ทั้งดำริ ใจเย็น เป็นนิจสิน
ย่อมเจริญ ก้าวไกล ในชีวิน
ผ่องโสภิณ น่าเลื่อมใส ในสังคม ฯ

❀ อันคนโง่ อวดเบ่ง เก่งฉลาด
หาเป็นปราชญ์ จริงแท้ แน่ไฉน
ส่วนคนโง่ รู้ตัวเอง ไม่เบ่งใคร
ยังพอได้ กลายเป็นปราชญ์ ชาติเมธี ฯ

❀ อาโรคฺยปรมา ลาภา
ไร้โรคา เป็นลาภา สุดประเสริฐ
แม้นมีทรัพย์ อัครฐาน ยศงานเลิศ
หาประเสริฐ หากร่างกาย โรคภัยพาน ฯ

❀ อะนิจจา วะตะ สังขารา
ทุกชีวิต อุบัติมา น่าสงสาร
ต้องประสบ แก่เจ็บตาย ไม่อยู่นาน
รวยมหาศาล หรือยากจน ไม่พ้นตาย ฯ

❀ จะสูงเยี่ยม เทียมฟ้า มาจากไหน
จะวิไล เลิศลักษณ์ อัครฐาน
จะเก่งกาจ ฉลาดกล้า วิชาการ
แต่สันดาน เลวระยำ ก็ต่ำทราม ฯ

❀ อันลาภยศ สรรเสริญ อย่าเพลินหลง
จงหัดปลง ปล่อยวาง สร้างสุขสันต์
อย่าเห่อเหิม หลงตนเอง เบ่งอวดกัน
เพราะสักวัน ก็ตายจาก พรากโลกา ฯ

❀ จะสูงศักดิ์ อัครฐาน สักปานไหน
จะวิไล เลิศฟ้า เด่นราศี
จะเก่งกาจ ฉลาดกล้า ปัญญาดี
หากไม่มี คุณธรรม ก็ต่ำทราม ฯ

❀ เมื่อได้ดี อย่าทะนง หลงว่าเด่น
ไม่แลเห็น ภูมิหลัง ครั้งปฐม
ลืมกำพืด ตนกำเนิด เกิดแต่ตม
คนนิยม อย่าทำตัว วัวลืมตีน ฯ

❀ เมื่อได้ดี อย่าทะนง หลงว่าเก่ง
วางมาดเบ่ง จองหอง ทำพองขน
ลืมกำพืด จุดกำเนิด แจ้งเกิดตน
เกิดเป็นคน อย่าทำตัว วัวลืมตีน ฯ

❀ ไฟความโกรธ หาใด เทียบได้ติด
ดวงอาทิตย์ เดชกล้า มหาศาล
เผาทุกสิ่ง มอดไหม้ ในจักรวาล
ยังมิปาน ไฟโกรธ พิโรธกัน ฯ

❀ อายุคน ไม่ยืนยง จงพินิจ
โปรดอย่าคิด เอาแต่ได้ ใจยึดมั่น
โลภโกรธหลง ปลงไว้ อภัยกัน
เพราะสักวัน ชีพก็ดับ ลับโลกา ฯ

❀ สรรพสิ่ง ในโลก ล้วนผันแปร
ไม่มีอะไร เที่ยงแท้ ดังมุ่งหวัง
แม้แต่คน รักมาก ยังชิงชัง
หาสิ่งใด จีรัง ช่างยากเย็น ฯ

❀ วันเวลา มีค่า มหาศาล
อย่าให้ผ่าน ล่วงไป อย่างไร้หวัง
เพราะชีวิต สรรพสิ่ง อนิจจัง
ไม่จีรัง ยาวไกล ให้แก้ตัว ฯ

❀ ควรคำนึง ถึงเวลา ค่าชีวิต
อย่าหลงผิด สนุกเกิน เพลินไถล
อายุคน ร่นถอย น้อยตามวัย
มีสิ่งใด เป็นประโยชน์ โปรดรีบทำ ฯ

❀ ชีวิตเรา เกิดมา น่าสงสาร
ด้วยสังขาร ไม่จีรัง ดังมั่นหมาย
เกิดมาแล้ว ต้องเจอแน่ แก่-เจ็บ-ตาย
ทั้งหญิงชาย หนีไม่พ้น จนหรือรวย ฯ

❀ แสงจันทร์ส่อง สกาว พราวบนฟ้า
หนึ่งดารา ส่องแสง แข่งรัศมี
เห็นลางๆ จางหายไป ไม่โสภี
เหมือนชีวี รอวันดับ ลับโลกา ฯ

❀ อันชีวิต เราท่าน นั้นไม่แน่
ล้วนผันแปร เปลี่ยนไป ไม่ถอยหลัง
เกิดแล้วดับ พบแล้วพราก รักแล้วชัง
ไม่จีรัง ยืนยง ดำรงนาน ฯ

❀ ชีวิตเหมือน เรือน้อย ลอยวารี
ซึ่งต้องมี คลื่นลม โถมถลา
เวลาใด คลื่นสงบ พบมรรคา
เปรียบชีวา อยู่รอด ปลอดภัยพาน ฯ

❀ อายุคน เรานั้น สั้นยิ่งหนัก
มินานจัก ลาโลกไป อย่าไหลหลง
พึงรีบเร่ง ขวนขวายกิจ จิตปล่อยปลง
อย่าทะนง หลงความตาย ว่าไกลเรา ฯ

❀ การปล่อยวาง ปล่อยที่ใจ ใช่ที่ปาก
คนโดยมาก ปากบอกวาง พลางหุนหัน
ครั้นอารมณ์ ปฏิฆะ มาประจัน
เป็นรู้กัน ว่าปล่อยวาง วางไม่จริง ฯ

❀ "สุญญตา" คือความว่าง อย่างไรเล่า
ว่างจากเขา ว่างจากเรา เข้าหลักหรือ
พุทธองค์ ตรัสไว้ว่า ความว่างคือ
"ไม่ยึดถือ จิตปล่อยวาง ว่างด้วยธรรม" ฯ

❀ ยศและลาภ สิ่งล่อใจ ให้ไหลหลง
หากไม่ปลง หลงตาม จะทรามเสีย
พามัวเมา ลืมถูกผิด จิตอ่อนเพลีย
ยศลาภเสีย จะชอกช้ำ ระกำทรวง ฯ

❀ ถ้ารักดี รักงาม ต้องหามจั่ว
ถ้ารักชั่ว รักทราม ต้องหามเสา
ถ้ารักเมีย รักลูก ต้องเลิกเมา
ถ้ารักเรา รักวงศ์ อย่าหลงตน ฯ

❀ ถ้ารักวัว กลัวหนีหาย ให้ขังผูก
ถ้ารักลูก ต้องรู้จัก คอยหักห้าม
ให้เขาได้ มีวิชา จรรยางาม
คอยห้ามปราม จากสิ่งชั่ว ตั้งตัวดี ฯ

❀ อย่าตีวัว กระทบคราด ปราชญ์ท่านห้าม
อย่านำความ ผิดเขา มาเล่าขาน
อย่าพายเรือ ทวนกระแส แม่ชลธาร
เขาไม่วาน อย่าช่วย จะป่วยใจ ฯ

❀ อย่าหวังน้ำ บ่อหน้า ว่ามีอยู่
อย่าอวดรู้ ทะนงตน เกินคนเขา
เตรียมตัวไว้ อย่าประมาท อย่าคาดเดา
พลาดหวังเข้า จะหนาวเหน็บ เจ็บทรวงใน ฯ

❀ หากรักตัว กลัวกรรม อย่าทำผิด
จงพินิจ ดีชั่ว ทั่วทั้งผอง
จงตั้งตน ให้ดีงาม ตามครรลอง
ดีจะครอง คุ้มภัย ไล่หมู่มาร ฯ

❀ ได้ดีแล้ว อย่าปลื้ม จนลืมหลัง
ทำโอหัง อวดโต โก้หรูหรา
ลืมกำเนิด วงศ์วาน ลืมบ้านนา
เหมือนกิ้งก่า ได้ทอง จะหมองตรม ฯ

❀ เป็นดอกหญ้า ประดิน อย่าสิ้นศักดิ์
ถึงรูปลักษณ์ ไม่โดดเด่น เช่นใครเขา
จงภูมิใจ ในสิ่ง ที่เป็นเรา
อย่าให้เขา ตราหน้า "ว่าไม่เจียม" ฯ

❀ อย่าดูหมิ่น ชาวนา ว่า "โง่เขลา"
ทั้งที่เจ้า ก็พึ่งพา และอาศัย
เจ้าอิ่มหนำ มีแรงกาย ได้เพราะใคร
ถ้ามิใช่ เพราะเม็ดข้าว ของชาวนา ฯ

❀ กว่าจะเป็น ข้าวในจาน ให้ทานได้
แสนลำบาก สักแค่ไหน ใครรู้บ้าง
ชาวนาต้อง ทุ่มแรงกาย มิวายวาง
เป็นผู้สร้าง แหล่งเสบียง เลี้ยงโลกา ฯ

❀ ปฐมวัย เพียงเพ่ง เร่งศึกษา
มัชฌิมวัย แสวงหา สร้างหลักฐาน
ปัจฉิมวัย แก่มา ชรากาล
ยึดศีลทาน เสบียงบุญ หนุนนำทาง ฯ

❀ เมื่อยังเด็ก เร่งศึกษา หาความรู้
ไว้เชิดชู ประดับตน คนนับถือ
ครั้นเติบใหญ่ จะได้ใช้ เป็นคู่มือ
เลื่องระบือ เพราะวิชา พาเจริญ ฯ

❀ รักความรู้ ต้องสู้เรียน เพียรศึกษา
รักก้าวหน้า ต้องทำดี พิถีพิถัน
รักยศศักดิ์ ต้องงานเด่น เป็นประกัน
รักสวรรค์ ต้องหมั่นสร้าง หนทางบุญ ฯ

❀ จงอ่อนน้อม ถ่อมตน ให้คนรัก
อย่าเห่อศักดิ์ อวดยิ่งใหญ่ เหนือใครเขา
เที่ยวยกตน คนจะชัง รังเกียจเอา
สุดท้ายเรา จะเศร้าใจ ไร้คนมอง ฯ

❀ เอื้ออารี แบบพี่น้อง เหล่าพ้องเพื่อน
เป็นเครื่องเตือน สะกิดใจ ให้คงมั่น
ให้รู้รัก สามัคคี ดีต่อกัน
จะสุขสันต์ วัฒนา สถาพร ฯ

❀ จะพูดจา สารพัด จงหัดคิด
ให้รู้ถูก รู้ผิด คิดเหตุผล
รู้กาละ รู้เทศะ รู้บุคคล
จะนำตน วัฒนา สถาพร ฯ

❀ สัตว์ทั้งหลาย มีใจ ไม่กลับกลอก
แสดงออก อย่างไร ใจอย่างนั้น
ต่างจากคน ปากกับใจ ไม่ตรงกัน
หารู้ทัน ได้ไม่ จิตใจคน ฯ

❀ อย่าไปโกรธ เกลียดใคร ให้หมองหม่น
เขาจะคน ดีชั่ว ช่างหัวเขา
ใครอยากดี เลวระยำ ก็ทำเอา
ขอตัวเรา เป็นสุขดี แค่นี้พอ ฯ

❀ อันนิสัย เราท่าน นั้นดัดได้
จากที่ร้าย ให้กลับดี มีสีสัน
ส่วนสันดาน ดัดเท่าไร ไม่มีวัน
เป็นยังไง ก็ยังงั้น "สันดานคน" ฯ

❀ มนุษย์เรา ต่างเข้าใจ ในดีชั่ว
แต่เมามัว เพราะกิเลส เหตุผลักไส
ถูกอวิชชา เบือนบิด ปิดหทัย
จึงหมองไหม้ มืดมน อนธการ ฯ

❀ พอใจสิ่ง ที่มี ดีนักหนา
ไม่ต้องหา วุ่นวาย ตามใครเขา
แค่รู้พอ แล้วเจียมตัว ไม่มัวเมา
เท่านี้เรา ก็สุขได้ หาใดปาน ฯ

❀ เมื่อทำดี ไม่ได้ผล อย่าบ่นท้อ
จงเฝ้ารอ เดินต่อไป ด้วยใจหวัง
อย่าเบื่อหน่าย การทำดี เพื่อชีวัง
ไม่หยุดยั้ง ย่อมสมหวัง ได้ดั่งใจ ฯ

❀ เกิดเป็นคน ควรหวัง อย่ายั้งหยุด
ไปให้สุด ปลายฝัน วันที่หวัง
อย่าท้อแท้ แม้อุปสรรค คอยเบียดบัง
ไม่ถอยหลัง สักวัน ฝันเป็นจริง ฯ

❀ ตั้งใจทำ วันนี้ ให้ดีเถิด
ดีจะเกิด ตามมา อย่าท้อถอย
อย่าเพ้อฝัน หวังไกล ให้เลื่อนลอย
ทำบ่อยๆ ยึดปัจจุบัน นั่นแหล่ะดี ฯ

❀ การคบหา คนดี ที่เป็นปราชญ์
แม้มิอาจ เป็นบัณฑิต ดังคิดไว้
ยังได้รับ การสรรเสริญ เจริญใจ
คนทั่วไป รู้ว่ามี มิตรดีงาม ฯ

❀ มีเพื่อนดี เพียงหนึ่ง แต่พึ่งได้
ดีกว่าเพื่อน มากมาย ไม่เอาไหน
มีมิตรแท้ เพียงหนึ่ง ซึ่งจริงใจ
ดีกว่าพัน มิตรจัญไร ไม่เข้าที ฯ

❀ อย่าดื่มเหล้า เมาสุรา ยาเสพติด
อย่าคบมิตร ชั่วช้า พาหม่นหมอง
อย่าเจ้าชู้ มั่วอบาย หลายคู่ครอง
อย่าต่อรอง การพนัน ทางบรรลัย ฯ

❀ จงหลีกเลี่ยง อบายมุข ทุกสิ่งอย่าง
เพราะเป็นทาง หายนะ จะขัดสน
มุ่งสรรสร้าง กิจการงาน ของตน
ไม่มีจน หากขยัน หมั่นอดออม ฯ

❀ แม้นจะให้ แผ่นดิน ทั่วถิ่นฐาน
แก่คนพาล ถ่อยสถุน จิตขุ่นหมอง
ผู้เพ่งโทษ ใครต่อใคร ใจลำพอง
ให้สมปอง พึงพอใจ นั้นไม่มี ฯ

❀ กตัญญู รู้คุณท่าน นั้นล้ำเลิศ
เป็นเครื่องเชิด ชูสง่า เสริมราศี
เนรคุณ เป็นเครื่องหมาย คนไม่ดี
พาโศกี เศร้าระทม จมอบาย ฯ

❀ น้อมมาลัย บุบผา วันทาแม่
ประเสริฐแท้ พระคุณแม่ แผ่ไพศาล
ลูกซาบซึ้ง ท่วมท้น ล้นดวงมาน
ขอกราบกราน บูชา เหนือฟ้าดิน ฯ

๏ แม่ลำบาก ตรากตรำ ทุกค่ำเช้า
เพื่อให้เจ้า มีกินใช้ ไม่ขัดสน
ถึงเหน็ดเหนื่อย เพียงใด ใจแม่ทน
สู้ดิ้นรน ส่งให้เจ้า ได้เล่าเรียน ฯ

๏ เฝ้าอุ้มท้อง ประคองครรภ์ จนวันคลอด
เฝ้าพร่ำพรอด เห่กล่อม ถนอมขวัญ
ให้ดื่มนม จนเติบใหญ่ ได้ชีวัน
ให้ลูกนั้น รู้ชั่วดี มีคุณธรรม ฯ

๏ ใจมนุษย์ ร้ายเหลือ เมื่อเทียบสัตว์
สารพัด รุงรัง เกินหยั่งถึง
จิตใจสัตว์ ไร้เลศนัย ให้คำนึง
ไม่เท่าถึง ความเลวร้าย ของใจคน ฯ

๏ ใช่อินทร์พรหม เทวา มาลิขิต
ให้ชีวิต มีทุกข์ หรือสุขสันต์
หากแต่กรรม ทำชั่วดี ทุกวี่วัน
เป็นตัวสรรค์ เสกให้ ไปตามกรรม ฯ

๏ ใช่อินทร์พรหม เทวา มาลิขิต
ให้ชีวิต ทุกข์ตรม สุขสมหวัง
หากแต่เกิด จากกรรม เพียงลำพัง
เป็นตัวตั้ง ลิขิต ชีวิตคน ฯ

❀ มัชฌิมา ปฏิปทา พาพ้นทุกข์
เป็นทางถูก พระศาสดา มาตรัสชี้
เคร่งหรือหย่อน เกินไป ล้วนไม่ดี
ต้องพอดี พองาม ตามมรรคา ฯ

❀ วัดคือสถาน ลานบุญ พูนกุศล
สาธุชน อุปถัมภ์ จำเริญศรี
วัดส่งเสริม ศีลธรรม นำชีวี
สามัคคี วัดและบ้าน ประสานบุญ ฯ

❀ เมื่อถึงคราว วันพระ จงละบาป
เข้าวัดกราบ พระรัตนตรัย ใจสุขี
เพียรสั่งสม เสบียงบุญ หนุนชีวี
ทานศีลมี ภาวนา พาร่มเย็น ฯ

❀ ถ้าวัดวัง ยังอยู่ คู่สยาม
ตราบนั้นความ เป็นไท ก็ไม่สูญ
ถ้าวัดร้าง วังไร้ ไม่จำรูญ
ต้องเสียสูญ ทั่วถิ่น แผ่นดินไทย ฯ

❀ การทำบุญ สุนทร์ทาน หมั่นทำเกิด
บุญจะเกิด ก่อสุข ทุกสถาน
ครั้นละโลก แตกกาย ชีพวายปราณ
จะบันดาล สู่สวรรค์ วิมานทอง ฯ

❀ ผู้นำดี ผู้ตามดี ต้องดีแน่
ผู้นำดี ผู้ตามแย่ พอแก้ได้
ผู้ตามดี ผู้นำแย่ แก้ที่ใคร
หากแย่ไป ทั้งสองข้าง หมดทางดี ฯ

❀ เราเกิดมา เป็นไท มิใช่ทาส
เอกราช ควรหวงแหน ป้องแดนไว้
เรามีชาติ ศาสน์กษัตริย์ เป็นฉัตรชัย
ทั่วแดนไทย จึงร่วมเย็น เป็นสุขจริง ฯ

❀ ขอให้ไทย จงเป็นไท ทุกแหล่งหล้า
ขอให้ศาสน์ กษัตรา คู่สยาม
ขอให้ชาติ จงรุ่งเรือง กระเดื่องนาม
ทุกโมงยาม จงสุขสันต์ นิรันดร ฯ

❀ อธรรมครอบ ครองเมือง กระเดื่องลั่น
ยิ่งนับวัน ยิ่งสับสน คนไร้ศีล
ทะเลาะกัน เบียดเบียนกัน เป็นอาจิณ
สูญเสียสิ้น แผ่นดินธรรม สยามไทย ฯ

❀ จงละชั่ว ทำดี เถิดพี่น้อง
เร่งปรองดอง ชนในชาติ ปราศทุกข์เข็ญ
มัวแต่จ้อง ทะเลาะกัน จะลำเค็ญ
ไทยจะเป็น มิคสัญญี ผีครองเมือง ฯ

❀ ชาติเรามี อักขระ ภาษาไทย
พ่อขุนราม ประดิษฐ์ไว้ ให้อ่านเขียน
เป็นอักษร ที่คนไทย ได้ร่ำเรียน
ใช้อ่านเขียน เป็นหลัก เอกลักษณ์ไทย ฯ

❀ เมธีชน แม้นขัดสน จนสินทรัพย์
หาตกอับ ไร้หนทาง สร้างตนไม่
ส่วนคนเขลา ถึงทรัพย์มาก สักเพียงใด
ก็หาใช่ จะมั่นคง ดำรงนาน ฯ

❀ การติฉิน นินทา ว่าลับหลัง
มีคู่โลก ทุกครั้ง ทุกสมัย
หามีผู้ หลีกลี้ หนีห่างไกล
ฉะนั้นไซร้ อย่านำมา เป็นอารมณ์ ฯ

❀ บัณฑิตชน ไม่หวั่นไหว ใจหนักแน่น
ไม่คลอนแคลน กับวาจา ที่ว่าร้าย
ไม่ลำพอง กับคำชม จนงมงาย
ไม่ยินร้าย ยินดี ในชีวิน ฯ

❀ ก่อนประกอบ กิจการ งานน้อยใหญ่
จงครวญใคร่ พิเคราะห์ ให้เหมาะสม
ยึดสติ ปัญญา นำปรารมภ์
อย่าโง่งม เอาแต่ใจ ไม่เข้าการ ฯ

❀ ถึงเป็นคน ต่ำต้อย ด้อยชาติเกิด
แต่หากเลิศ ด้วยความรู้ สู้ขวนขวาย
มีศีลาจารวัตร ฝึกหัดกาย
ย่อมเฉิดฉาย ดุจดวงไฟ ในราตรี ฯ

❀ พึงเห็นท่าน เมธี ผู้ชี้โทษ
ผู้ตำหนิ ชี้ประโยชน์ โทษมหันต์
ดุจบุคคล ชี้ขุมทรัพย์ นับอนันต์
ผู้เช่นนั้น ควรคบไว้ ไม่เลวทราม ฯ

❀ คุณความดี อันคนดี นี้ทำง่าย
เพราะใจกาย ใฝ่บุญทาน การกุศล
ส่วนความชั่ว คนดีหลีก ปลีกไกลตน
แม้นทุกข์จน ไม่ทำชั่ว ให้ตนทราม ฯ

❀ อันความชั่ว คนเลวทราม ทำได้ง่าย
จะหญิงชาย ล้วนชั่วช้า น่าบัดสี
แต่ถ้าหาก ให้กระทำ คุณความดี
ยากเหลือที่ จะทำได้ เพราะใจทราม ฯ

❀ ชนะอื่น หมื่นแสน ในแดนหล้า
อาจพลาดท่า ปราชัย ได้เสมอ
ชนะตน นั้นประเสริฐ ดีเลิศเลอ
ย่อมไม่เผลอ ปราชัย ใจสุขจริง ฯ

❀ ปริญญา นั้นหรือ คือกระดาษ
หาได้อาจ เปลี่ยนสันดาน คนพาลไม่
คนชั่วช้า ได้ปริญญา เป็นร้อยใบ
ก็หาใช่ จะดีเลิศ ประเสริฐคน ฯ

❀ ปริญญา ทั้งหลาย ในโลกนี้
ใช่เครื่องชี้ วัดผล เป็นคนไม่
แต่หากใคร มีคุณธรรม นำจิตใจ
ผู้นั้นไซร้ ควรแน่ "คน" แท้จริง ฯ

❀ จงอ่อนน้อม ถ่อมตน ให้คนรัก
อย่าเห่อศักดิ์ อวดยิ่งใหญ่ เหนือใครเขา
เที่ยวยกตน คนจะหมาง ชิงชังเอา
สุดท้ายเรา จะเศร้าใจ ไร้คนมอง ฯ

❀ จงทำดี มีธรรม ประจำจิต
ดีจะติด ตามอยู่ มิรู้หาย
ดีจะหนุน พูนสุข ทุกข์มลาย
อยู่หรือตาย ไม่วอดวาย หากทำดี ฯ

❀ ถ้าคนเรา ไร้ความรู้ คู่กายา
ทั้งวินัย ไม่ศึกษา มาฝึกฝน
ย่อมไม่ต่าง กับควายป่า ตามืดมน
เที่ยววกวน กลางพงไพร ไร้ทิศทาง ฯ

❀ ชีวิตเรา ลิขิต เอาเองได้
แล้วทำไม ต้องไปแคร์ คนอื่นเขา
ใครจะรัก ไม่รัก ภักดีเรา
อย่าได้เอา มาใส่ใจ ให้ทุกข์ตรม ฯ

❀ แม้นมิได้ โดดเด่น เป็นศรีศักดิ์
ก็จงรัก เป็นคนดี ที่สุขสันต์
แม้นมิได้ อันดับ Number One
จงภูมิใจ ความมุ่งมั่น ที่ท่านมี ฯ

❀ "วันครู" วันเชิดชู ผู้ชูศิษย์
ผู้ชี้ทิศ ส่องสว่าง ทางศึกษา
ผู้เป็นแบบ แม่พิมพ์ มวลประชา
ขอบูชา น้อมเทิดครู ผู้มีคุณ ฯ

❀ ในวัยเรียน อย่าเพียร แต่เรื่องรัก
ควรรู้จัก หน้าที่ตน ค้นศึกษา
อย่าทำตัว เกลือกกลั้ว เรื่องกามา
จะโศกา เรียนชะงัก เมื่อรักลวง ฯ

❀ อย่าใส่ใจ คำหยาบคาย ให้หน่ายจิต
ทั้งการกิจ น้อยใหญ่ ของใครเขา
พึงใส่ใจ กิจการ งานของเรา
เรื่องใครเขา อย่าเก็บมา เป็นอารมณ์ ฯ

❀ กตัญญู รู้คุณท่าน นั้นล้ำเลิศ
เป็นเครื่องเชิด ชูสง่า เสริมราศี
เนรคุณ เป็นเครื่องหมาย คนไม่ดี
พาโศกี จมอบาย เมื่อวายปราณ ฯ

❀ เกิดเป็นคน ควรมุ่งมั่น บากบั่นสู้
ยืนหยัดอยู่ ไม่ย่อท้อ ต่อขวากหนาม
ฝ่าฟันไป แม้นลำบาก หากพยายาม
ย่อมพบความ สำเร็จแท้ อย่างแน่นอน ฯ

❀ คนจะเลว ใช่เลว เพราะชาติเกิด
จะประเสริฐ ดีได้ ใช่ชาติหนุน
คนจะเลว เลวเพราะกรรม นำเป็นทุน
จะงามสุนทร์ ประเสริฐล้ำ เพราะทำตัว ฯ

❀ อยากมีรัก ต้องขยัน หมั่นคบหา
อยากเก่งกล้า ต้องขยัน หมั่นฝึกฝน
อยากเรียนรู้ ต้องขยัน หมั่นอดทน
อยากหายจน ต้องขยัน หมั่นอดออม ฯ

❀ ชั่วเจ็ดที ดีเจ็ดหน คนเรานั้น
ต่างรู้กัน มีดีชั่ว ทั่วทั้งผอง
อย่าเย่อหยิ่ง อวดเบ่งใหญ่ ใจลำพอง
จะเศร้าหมอง เมื่อพลาดท่า พาอับอาย ฯ

❀ รู้จักพอ ก่อสุข ไร้ทุกข์โศก
ไม่อับโชค วุ่นวาย ในสงสาร
ไม่ตกเป็น ทาสตัณหา พาทะยาน
ไม่รนราน รู้เจียมตน คนชื่นชม ฯ

❀ ยศและลาภ สิ่งล่อใจ ให้ไหลหลง
หากไม่ปลง หลงตาม จะทรามเสีย
พามัวเมา ลืมถูกผิด จิตอ่อนเพลีย
ยศลาภเสีย จะชอกช้ำ ระกำทรวง ฯ

❀ อุปสรรค คือตัวช่วย อำนวยผล
ปัญหาดล ให้เข้มแข็ง แกร่งอาจหาญ
เหล่าศัตรู คือตัวดล ให้ทนทาน
อีกหมู่มาร คือตัวหนุน พูนบารมี ฯ

❀ มนุษย์เรา ต่างเข้าใจ ในดีชั่ว
แต่เมามัว เพราะกิเลส เหตุผลักไส
ถูกอวิชชา เบือนบิด ปิดหทัย
จึงหมองไหม้ มืดมน อนธการ ฯ

❀ พอใจใน สิ่งที่มี ดีแล้วหนา
ไม่ต้องหา วิ่งพล่านไป ตามใครเขา
แค่รู้พอ แล้วเจียมตัว ไม่มัวเมา
เท่านี้เรา ก็สุขได้ หาใดปาน ฯ

❀ วัยหนุ่มสาว ไม่ใส่ใจ ในดีชั่ว
ระเริงมั่ว ใฝ่กามา พาหุนหัน
เห็นกงจักร เป็นดอกบัว หลงพัวพัน
จะจาบัลย์ เมื่อพิษรัก ประจักษ์ทรวง ฯ

❀ เมื่อความรัก เคยหวาน พาลขื่นขม
ย่อมตรอมตรม หมองไหม้ไร้ สุขสันต์
ดังภาษิต องค์พุทธะ ภควันต์
"รักที่ใด ทุกข์ที่นั้น ตามกันมา" ฯ

❀ อยากได้ดี ต้องทำดี หนีไกลชั่ว
อย่าเผลอตัว หลงผิด จิตสับสน
เห็นกงจักร เป็นดอกบัว ชั่วเหลือทน
อย่าดิ้นรน ใฝ่ต่ำ ทำเลวทราม ฯ

❀ พฤติกรรม บ่งชี้ ว่าดีชั่ว
คุณทำตัว เช่นไร ใจคุณเห็น
ไม่ต้องบอก ใครต่อใคร ให้ลำเค็ญ
เพราะเขาเห็น ชั่วดี ที่คุณทำ ฯ

❀ จงตั้งตน เป็นคนดี ให้ดีแท้
อย่าเพียงแต่ ดีต่อหน้า หวังหาผล
หากทำดี คนอิจฉา ยังน่ายล
ดีกว่าคน ด่าประณาม เพราะความเลว ฯ

❀ หนึ่งสมอง สองมือเท้า เฝ้าลิขิต
ทางชีวิต มีขวากหนาม ข้ามพ้นได้
แม้นลำบาก อย่าหยุดอยู่ ก้าวสู้ไป
ต้องมีชัย ได้สักวัน ฝันเป็นจริง ฯ

❀ อันคนพาล ถึงกล้าหาญ ชาญฉลาด
หาได้อาจ ดำรง คงสุขสันต์
แม้นชนะ คนทั้งหลาย ด้วยอธรรม์
ไม่นานวัน ย่อมผันพ่าย แก่ฝ่ายธรรม ฯ

❀ เมื่อหัวใจ อ่อนล้า อย่าโหมหนัก
จงหยุดพัก ผ่อนคลาย ให้หายล้า
ฝืนต่อไป จะหม่นไหม้ ในวิญญาณ์
พาชีวา เศร้าหมอง ครองทุกข์ตรม ฯ

❀ อันลาภยศ สรรเสริญ เพลินสนุก
คือความสุข ทางโลก ล้วนโศกศัลย์
แต่การได้ สงบใจ ไม่จาบัลย์
คือสุขสันต์ ทางธรรม เลิศล้ำคุณ ฯ

❀ เชิญชาวพุทธ ร่วมใจ ใฝ่กุศล
เขตหน้าฝน กาลพรรษา เข้ามาถึง
ร่วมลดละ สิ่งไม่ดี ที่ติดตรึง
มาคำนึง เลิกเหล้า เข้าหาธรรม ฯ

❀ หากมนุษย์ ไร้ศีลธรรม ประจำจิต
ทั้งชีวิต ย่อมหมด ลดราศี
ย่อมเลวกว่า เหล่าสัตว์ ในปฐพี
ชีวิตมี ก็ไร้ค่า น่าเสียดาย ฯ

❀ เหนื่อยก็พัก หนักก็ว่าง จางก็จาก
เบื่อก็พราก มากก็ลด หมดก็เสริม
รักก็รอ ท้อก็หยุด สุดก็เติม
น้อยก็เพิ่ม เริ่มก็ไป ให้พองาม ฯ

❀ อันการเรียน เรียนเท่าไร ก็ไม่จบ
เพราะต้องพบ สิ่งใหม่ๆ ให้ศึกษา
เกิดเป็นคน หากไร้เสีย ซึ่งวิชชา
ก็ไร้ค่า เสียที ที่เป็นคน ฯ

❀ การศึกษา มามาก หลากศาสตร์ศิลป์
มีชีวิน ยึดวินัย ใฝ่ศึกษา
พูดแต่ดี เรียงร้อย ถ้อยวาจา
ท่านกล่าวว่า เป็นยอดยิ่ง มิ่งมงคล ฯ

❀ อันความดี มีค่ากว่า "หล่อ-สวย"
เพราะดีช่วย อวยสุข ทุกสถาน
ดีมากล้น คนทั่วไป ได้กราบกราน
ความดีนั้น อยู่ที่ใจ ใช่หน้าตา ฯ

❀ "มีความรู้ สู้งาน สันดานดี"
คำคำนี้ มีค่า มหาศาล
ใครจดจำ ทำตาม ทุกวันวาร
จะบันดาล ให้เลิศ ประเสริฐคน ฯ

❀ "สามเณร" คือ เหล่ากอ ของสมณะ
ผู้ซึ่งจะ เป็นทายาท พระศาสนา
ต้องใฝ่รู้ คู่คุณธรรม ล้ำจรรยา
งานนานา ต้องขยัน มั่นฝึกตน ฯ

❀ การศึกษา พระบาลี เป็นศรีศาสน์
สร้างทายาท ทรงคุณค่า สง่าศรี
จำ/กล่าว/บอก พุทธพจน์ บทบาลี
เป็นสงฆ์ดี สืบทายาท พระศาสดา ฯ

❀ "พระบาลี" คือ...รากแก้ว พุทธศาสน์
เหล่าทายาท ควรทรงจำ และพร่ำสอน
เพื่อสืบทอด ศาสนา ให้ถาวร
ควรอาทร ศึกษาไว้ ให้จงดี ฯ

❀ พระธรรมวินัย คือหัวใจ ศาสนา
พระศาสดา ฝากไว้ ให้โลกเห็น
เป็นดั่งองค์ ปฏิมา พาร่มเย็น
หายทุกข์เข็ญ หากยึดธรรม พระสัมมา ฯ

❀ ขอพระสัทธรรม จงอยู่ คู่พิภพ
อย่าได้ลบ เลือนหาย มลายสูญ
จงสถิต ดุจประทีป เรืองจำรูญ
ช่วยค้ำจุน ศาสนา สถาพร ฯ

❀ พระปัญญา ล้ำเลิศ ประเสริฐยิ่ง
พระบริสุทธิ์ เพริศพริ้ง ผุดผ่องใส
พระกรุณา แผ่ปกเกล้า เหล่าเวไนย
ทั้งสามไซร้ ประเสริฐสุด "พุทธคุณ" ฯ

❀ พระผู้ให้ แสงสว่าง ชี้ทางโลก
นำพ้นโศก ทุกข์ภัย ในสงสาร
นำเหล่าสัตว์ ข้ามวัฏฏะ ชนะมาร
พ้นกันดาร พบมรรคา พาร่มเย็น ฯ

อธิษฐานบารมี

❀ ๔ อสงไขย หลายแสน มหากัปป์
ที่ทรงนับ บารมี อธิษฐาน
ทุกพระชาติ ปรารถนา โพธิญาณ
ตั้งปณิธาน บำเพ็ญ ไม่เว้นวัน ฯ

สุภาษิตสอนชาย

❀ เกิดเป็นชาย อย่าล่ารัก นักเลงเถื่อน
อย่าคบเพื่อน ชั่วช้า พาเสียหาย
อย่าข่มเหง อิสตรี ให้พลีกาย
อย่าเป็นชาย สิ้นลาย ชายชาตรี ฯ

สุภาษิตสอนหญิง

❀ ความซื่อสัตย์ จริงใจ ไม่กลับกลอก
ไม่ลวงหลอก ไม่นอกใจ ไม่ใฝ่ชั่ว
ไม่เสเพล รักนวล สงวนตัว
ควรรู้ทั่ว นี้ความดี "สตรีงาม" ฯ

❀ อันลาภยศ สรรเสริญ อย่าเพลินหลง
จงหัดปลง ปล่อยวาง สร้างสุขสันต์
อย่ายึดติด เพียงอวดเบ่ง ข่มเหงกัน
ไม่กี่วัน ก็ตายจาก พรากโลกา.
ควรยึดหลัก คุณดี เป็นที่ตั้ง
เพราะจีรัง มั่นคงดี มิกังขา
เจริญศีล สมาธิ และปัญญา
เสริมคุณค่า สง่าศรี บารมีธรรม ฯ

พุทธชัยมงคล

❀ พระศรี ศากยะ จอมมุนี
ทรงฤทธี ทางใจ แผ่ไพศาล
ทรงชนะ จอมโจร องคุลีมาล
ผู้ระราน ถือศัตรา ไล่ฆ่าฟัน.
ด้วยเดชะ พุทธชัย อันใหญ่ยิ่ง
ขออ้างอิง เป็นองค์เอก ช่วยเสกสรร
อวยพรชัย มิ่งมงคล ดลเร็วพลัน
ให้ทุกท่าน จงโชคดี นิรันดร์เทอญ ฯ

แสงแห่งพระธรรม

❀ แสงพระธรรม นำทาง สว่างโลก
นำพ้นโศก ทุกข์ภัย ในสงสาร
ส่องสว่าง กระจ่างทั่ว ชั่วกัปป์กาล
ส่องสันดาน แจ่มจรัส ปัดมืดมน.
พุทธองค์ ทรงเมตตา มาตรัสบอก
ชี้ทางออก เวไนย์สัตว์ ผู้ขัดสน
ด้วยประทีป แห่งธรรม นำทางดล
จนหลุดพ้น ตรัสรู้ สู่นิพพาน ฯ

ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นพระศาสดา

❀ พระพุทธองค์ ทรงอยู่ คู่พิภพ
มิได้หลบ หลีกลี้ หนีไปไหน
ทรงสถิตย์ ในท่ามกลาง ดวงหทัย
ของผู้ใฝ่ ศีลธรรม พร่ำภาวนา.
หากผู้ใด เห็นธรรม ตามทรงชี้
ชื่อว่ามี จักษุญาณ ที่หาญกล้า
ทรงพาที ว่าผู้นั้น "เห็นศาสดา"
พระสัมมา ทรงชอบใจ "ผู้ใฝ่ธรรม" ฯ

ทางดับทุกข์

❀ ทำอย่างไร จะห่างไกล ไปจากทุกข์
อยากเจอสุข แต่ไม่รู้ อยู่ที่ไหน
อยากปลดเปลื้อง ทุกข์ให้ ไกลจากใจ
ทำไฉน จะประสบ พบหนทาง.

มีเพียงคำ พระสัมมา ตรัสว่าไว้
ทุกข์นั้นเกิด ที่ใจ ให้ถากถาง
ด้วยการละ ให้อภัย ใจปล่อยวาง
นี่เป็นทาง สลัดทุกข์ เกิดสุขใจ ฯ

วันอาสาฬหบูชา

❀ พุทธกาล ผ่านมา ณ ป่าใหญ่
พระจอมไตร เริ่มประกาศ พระศาสนา
ทรงยึดเอา วันอาสาฬหบูชา
เป็นวันเข็น ธรรมจักรา ให้เกรียงไกร.

โกณฑัญญะ คือสงฆ์ ผู้องอาจ
ผู้สามารถ รู้ธรรม ล้ำลึกได้
เป็นสาวก องค์แรก กว่าใครๆ
รัตนตรัย จึงครบครัน แต่นั้นมา ฯ

วันมาฆบูชา

❀ ดีถีเพ็ญ เดือนสาม นาม "มาฆะ"
องค์พุทธะ ตรัสโอวาท ศาสนา
ประกาศก้อง แก่เหล่า สาวกา
ชี้ปฏิปทา ให้เห็น เป็นหลักการ.

คือเว้นทำ กรรมชั่ว ทั่วทั้งผอง
หมั่นตรึกตรอง ทำความดี มีแก่นสาร
เพียรชำระ สิ่งชั่วร้าย ในดวงมาน
สามประการ คือโอวาท พระศาสดา ฯ

สรรพสิ่งอนิจจัง !!

❀ อันสังขาร ทั้งหลาย ไม่เที่ยงแท้
ล้วนผันแปร ไม่แน่นิ่ง ทุกสิ่งสรรพ์
หมั่นตรองตรึก ถึงความจริง สิ่งผูกพัน
ต้องมีอัน ผันแปรไป ไม่ยั่งยืน.

ความพลัดพราก จากของรัก สลักจิต
ควรได้คิด เป็นธรรมดา อย่าได้ฝืน
ทุกสิ่งไซร้ ล้วนเปลี่ยนไป ไม่ยั่งยืน
ดุจดั่งคลื่น กระทบฝั่ง ยังพังภินท์.

เมื่อประสบสิ่ง ไม่รัก ประจักษ์หน้า
พาอุรา ทุกข์ตรม ไม่สมถวิล
หากรู้แจ้ง ความเปลี่ยนแปลง แห่งชีวิน
คงหมดสิ้น ความทุกข์ใจ จนวายปราณ ฯ

ความเกรงใจเป็นสมบัติของคนดี

❀ "ความเกรงใจ" ควรมีไว้ ยึดในจิต
อย่าล่วงสิทธิ์ ใครต่อใคร ให้หม่นหมอง
เกิดเป็นคน ควรมีธรรม ค้ำประคอง
มิใช่ปอง ข่มเหงใคร ใจเลวทราม.

เราก็คน เขาก็คน คนมีจิต
อย่าเพียงคิด เห็นแก่ได้ ไม่เกรงขาม
เอาใจเขา ใส่ใจเรา เข้าใจตาม
จึงสมนาม ว่า "คนดี" มีคุณธรรม ฯ

ความรัก คือความร้าย

❀ ความรักคือ ความร้าย ใครเคยรู้
หากตรองดู จะรู้ได้ ร้ายนักหนา
ทำคนดี ให้งี่เง่า เขลาปัญญา
ดั่งคนบ้า บ่นละเมอ เพ้อรำพัน.

เมื่อศรรัก ปักทรวง ช่วงเริ่มแรก
พาให้แปลก มองอะไร ใจสุขสันต์
ครั้นนานไป ใจมีรัก ชักจาบัลย์
รักเธอฉัน ไม่มั่นคง ดำรงนาน.

นี่แหล่ะหนา รักระเริง เชิงหนุ่มสาว
ไม่สกาว พราวล้ำ ดังคำขาน
ไม่เหมือนรัก ที่หลั่งหลาก จากดวงมาน
รักชั่วกาล รักพ่อแม่ รักแท้จริง ฯ

คนไร้ธรรม

❀ โลกเปลี่ยนไป ใจคนเปลี่ยน เพี้ยนตามติด
วิปริต ชั่วช้า น่าบัดสี
แย่งกันกิน ถิ่นอยู่ คู่ชีวี
แย่งหน้าที่ เป็นใหญ่ ไร้จรรยา.

ธรรมไม่เสื่อม แต่คนสูญ พอกพูนชั่ว
เห็นกงจักร เป็นดอกบัว จิตชั่วช้า
เห็นแก่ได้ หมายชื่อเสียง เพียงหน้าตา
ส่วนจรรยา ศีลธรรม ทำหมางเมิน ฯ

เห็นกงจักรเป็นดอกบัว

❀ โลกสับสน วุ่นวาย คนใจหยาบ
ชอบจ้วงจาบ เหยียบย่ำ ทำบัดสี
ดึงที่สูง ลงต่ำ ทำอัปรีย์
ไร้สมบัติ ผู้ดี มีเล่ห์กล.
เห็นกงจักร เป็นดอกบัว จิตชั่วช้า
บัณฑิตา หน่ายแหนง ทุกแห่งหน
แต่ชอบใจ เหล่ามาร พาลชน
โลกสับสน เพราะไร้ธรรม อันอำไพ ฯ

ดีชั่วอยู่ที่ตัวทำ

❀ อย่าทะนง หลงว่า "ข้าใหญ่ยิ่ง"
เพราะทุกสิ่ง ไม่เที่ยงตรง ในสงสาร
มีเกิด-ดับ มีขึ้น-ลง ไม่คงนาน
อย่าระราน เที่ยวข่มคน ว่า "ตนดี".
กตัญญู รู้คุณ เป็นบุญนัก
มีคนรัก คนภูมิใจ ไม่หน่ายหนี
เนรคุณ คนทั่วไป ไม่ใยดี
ต้องโศกี ใครจะสน คนลำพอง.
เป็นมนุษย์ สุดจะดี อยู่ที่จิต
ทำ-พูด-คิด จิตสั่งการ งานทั้งผอง
หากจิตดี พาให้การ งานเรืองรอง
จิตหม่นหมอง ปองแต่ชั่ว พาตัวทราม ฯ

กิจฺโฉ มนุสฺสปฏิลาโภ

❀ การได้เกิด เป็นมนุษย์ นั้นสุดยาก
ใช่ว่าอยาก เกิดชาติใด ได้ดังหวัง
ต้องยึดมั่น ศีลธรรม นำชีวัง
ไม่พลาดพลั้ง ปล่อยตัว มั่วอบาย.
ไม่ละทิ้ง พ่อแม่ ผู้แก่เฒ่า
ตั้งมั่นเข้า กุศลทาน การทั้งหลาย
รู้บาปบุญ คุณประโยชน์ โทษเลวร้าย
ครั้นชีพวาย จึงหวังได้ หมายเป็นคน ฯ

เสบียงบุญ

❀ คืนและวัน ผันผ่าน กาลล่วงลับ
วัยก็นับ เสื่อมถอย คอยวันสูญ
เกิดมาแล้ว แก่เจ็บตาย ไปพร้อมมูล
ควรพอกพูน เสบียงบุญ หนุนนำทาง.
ไม่มีใคร อยู่ค้ำฟ้า ล้วนลาจาก
ต้องพลัดพราก กันไป ต้องไกลห่าง
มีเพียงบาป และบุญ ทุนเดินทาง
จะไม่ห่าง เราไกล เมื่อวายปราณ ฯ

เหลือเพียงดี-ชั่ว

❀ คราย้งอยู่ มีเพียงเจ้า เฝ้าเป็นแฟน
เฝ้าหวงแหน คอยเยื่อใย ใจห่วงหา
แล้ววันหนึ่ง ร่างกายนี้ ต้องจากลา
ไม่เหลือค่า ทิ้งไว้ ให้ชื่นชม.

ถึงที่สุด สิ่งสมมุติ ก็สลาย
ทั้งร่างกาย ทั้งคนรัก เคยสุขสม
หาตามติด ตนไปได้ ดั่งปรารมภ์
ฝากโลกชม เพียงชั่ว-ดี ที่เคยทำ ฯ

ชีวิตคือการเดินทาง เรือนร่างคือศาลา

❀ อันชีวิต เปรียบเสมือน การเดินทาง
ส่วนเรือนร่าง เปรียบศาลา ที่อาศัย
ครั้นถึงครา ต้องพราก เดินจากไป
ไม่มีใคร นำศาลา พาจากจร.

ร่างกายเรา ทรัพย์สิน ทั้งถิ่นฐาน
ญาติวงศ์วาน คนร่วมเรียง เคียงสมร
หาตามติด ไปด้วย เมื่อม้วยมรณ์
มีแต่จร จากไป ตายผู้เดียว ฯ

ไม่มีอะไรจีรัง

❀ ยามตะวัน ค่ำแลง แสงแดดอ่อน
หมู่วิหค กลับคืนคอน ร่อนเวหา
ท้องฟ้ามืด มัวมน สนธยา
พาอุรา หนาวระทม ตรมรัญจวน.

เหม่อมองฟ้า ยามค่ำ ให้ย้ำคิด
ถึงชีวิต ที่เกิดมา พาผันผวน
บางครั้งสุข บางครั้งเศร้า เคล้าคละครวญ
สิ่งทั้งมวล ไม่จีรัง ดังต้องการ ฯ

ไม่มีใครใหญ่กว่าโลง

❀ จะต่ำต้อย ด้อยศักดิ์ อัครฐาน
จะโอฬาร ยิ่งใหญ่ ไร้ติฉิน
จะรวยจน หนีไม่พ้น ตายบนดิน
ใช่โบยบิน เหนือเวหา เวลาตาย.

เราก็คน เขาก็คน หลากชนชั้น
อย่าเหยียดกัน เพียงต่ำต้อย ด้อยเชื้อสาย
อย่าเที่ยวเบ่ง เบียดเบียนใคร ให้วอดวาย
เพราะสุดท้าย "ไม่มีใคร ใหญ่กว่าโลง" ฯ

ความรู้คู่กาย

❀ มีความรู้ คู่กาย ไม่ตกอับ
คนยอมรับ นับถือ ระบือขาน
เกียรติยศ ทรัพย์สิน บริวาร
อีกการงาน เจริญแท้ ไม่แพ้กัน.

เกิดเป็นคน ควรสนใจ ใฝ่ศึกษา
เพื่อนำพา ทิศทาง สร้างสุขสันต์
เพื่อเป็นแสง ส่องสว่าง ทางชีวัน
เพื่อเสกสรร ให้เป็นปราชญ์ ชาติเมธี ฯ

อย่าเป็นคนอกัญญู

❀ เมื่อได้ดี เด่นดัง จงยั้งคิด
ว่าชีวิต เด่นได้ เพราะใครหนุน
อย่ามองข้าม คนที่ มีพระคุณ
ผู้การุญ นำเรา ให้ก้าวไกล.

หากเย่อหยิ่ง ลุ่มหลง ทนงศักดิ์
ว่าคนรัก คนชื่นชม นิยมได้
เพราะเราเอง นี่หนา หาใช่ใคร
ผู้นั้นไซร้ "อกตัญญู" ไม่รู้คุณ ฯ

ใจคนยากหยั่งถึง

❀ มหาสมุทร สุดลึกล้ำ กำหนดได้
เขาสูงใหญ่ ใคร่คณา วัดวาไหว
จิตใจคนแม้นอิงแอบแนบชิดใกล้
หารู้ไม่ "ลึกตื้นเขิน" เกินคำนวณ.
ต่างจากสัตว์ ใจซื่อตรง ดำรงมั่น
คิดอย่างไร ทำอย่างนั้น มิผันผวน
มนุษย์เรา ปากพูดไป ใจเรรวน
ยากคำนวณ รู้ลึกซึ้ง ถึงภายใน ฯ

นักวิชาเกิน

❀ แม้นจะจบ ปริญญา มาหลายหลาก
แต่ถ้าหาก ไม่เรียนรู้ ดูเจ้าของ [ตัวเอง]
ไม่ยึดมั่น คุณธรรม ตามครรลอง
มีแต่ปอง อวดบ้า วิชาการ.
คนพวกนี้ ท่านว่า "น่าสมเพท"
ถูกกิเลส คือมานะ ขจัดผลาญ
ทั้งอวิชชา พามืดมน อนธกาล
ในสันดาน จึงลุ่มหลง ทะนงตน ฯ

ปริญญา คืออะไร ?

❀ "ปริญญา" แปลว่า "การรู้รอบ"
รู้ระบอบ ไตรสิกขา อย่าเฉไฉ
ศีล สมาธิ ปัญญา พาเกริกไกร
ศึกษาได้ ถือว่าเลิศ ประเสริฐคน.

"ปริญญา" โลกรู้กัน นั้นแตกต่าง
หาใช่ทาง ศาสนา อย่าสับสน
ยิ่งเรียนมาก ยิ่งทะนง หลงตัวตน
ทิฐิล้น กิเลสหนา พาโง่งม ฯ

นักสู้

❀ ขอฝันใฝ่ ในฝัน อันสูงสุด
ขอลากฉุด ความหวัง ดังใฝ่ฝัน
ขอก้าวเดิน มุ่งหน้า ขอฝ่าฟัน
ขอบากบั่น ไม่ย่อท้อ ต่อชะตา.

แม้นต้องตาย ขอตาย อย่างนักสู้
แม้นอดสู ยังแข็งแกร่ง ดังหินผา
แม้นลำบาก เพียงใด ไม่ขอลา
ขอไปตาย เอาดาบหน้า ชายชาตรี ฯ

หน้าที่ของลูก ๕ ประการ

❀ หน้าที่ลูก มีองค์ ๕ ท่านว่าไว้ หนึ่งใส่ใจ เลี้ยงพ่อแม่ ไม่หน่ายหนี
สองขวนขวาย ช่วยการงาน ที่ท่านมี สามทำดี สถิตไว้ ในสกุล.
สี่ตั้งตน เหมาะสมบัติ ท่านจัดไว้ ห้าตามให้ ทักขิณา คราท่านสูญ
หน้าที่หลัก ทั้ง ๕ นี้ ดีพร้อมมูล อย่าให้สูญ ควรน้อมนำ จำใส่ใจ ฯ

สัตบุรุษ

❀ ผู้ทำดี มีประโยชน์ โสตถิผล
ประโยชน์ตน และผู้อื่น ทุกคืนค่ำ
บอกเหตุผล ชั่วดี คอยชี้นำ
คิดพูดทำ สรรสร้าง แต่ทางดี.
ผู้นั้นคือ "สัตบุรุษ" สุดประเสริฐ
คบผู้นั้น ไว้เถิด ประเสริฐศรี
ฟังเอาไว้ ได้ปัญญา ในวาที
ประพฤติตาม ย่อมเกิดดี มีแก่ตน ฯ

วันปิยมหาราช

❀ ๒๓ ตุลา เวียนมาถึง
เป็นวันหนึ่ง ซึ่งสำคัญ อันยิ่งใหญ่
มหาราช ที่รักยิ่ง ของชาวไทย
ทรงจากไป สู่สวรรค์ ชั้นวิมาน.
ทรงเป็นมิ่ง ขวัญดวงใจ ไทยทั่วหล้า
เปี่ยมเมตตา ดุจร่มไทร แผ่ไพศาล
ทรงเลิกทาส สร้างรถไฟ หลายผลงาน
ทรงอภิบาล แผ่นดินไทย ไร้สงคราม.
จึงสมญา "พระปิยมหาราช"
เหล่าทวยราษฎร์ รักยิ่ง มิ่งสยาม
ร่วมรำลึก พระปิตุรงค์ ผู้ทรงนาม
ทั่วเขตคาม น้อมบูชา พระบารมี ฯ

สดุดีสุนทรภู่ (อินทรวิเชียรฉันท์)

สุนทรพระโวหาร ปฏิภาณประพันธ์กลอน
ชื่อเสียงกวีวร ลุขจรขจายไกล
นักปราชญ์สยามรัฐ ธิติภัทร์พิมลใส
เก่งกาจมิพ่ายใคร หฤทัยนิยมกลอน
จนนามระบือก้อง นรซ้อง "พระสุนทรฯ"
ร้อยเรียงศุภักษร มธุรส เพราะจับใจ
ชาวโลกก็ยกย่อง กิติก้องกวีไทย
เราควรจะร่วมใจ สดุดีกวีกานต์ ฯ

โลหิตุปบาท

❀ เทวทัต จิตชั่วร้าย หมายพิฆาต
พระโลกนาถ จอมไตร ให้อาสัญ
กลิ้งศิลา จากหน้าผา ที่สูงชัน
หมายทับองค์ ภควันต์ ให้บรรลัย.

แต่ด้วยเดช พุทธองค์ ผู้ทรงฤทธิ์
หินไปติด ที่เงื้อมผา พาไถล
เป็นสะเก็ด ถูกปาทะ พระจอมไตร
จนทำให้ โลหิตห้อ ทรมาน.

ผลกรรมนี้ หนักหนา แสนสาหัส
เทวทัต ต้องหม่นไหม้ ในสงสาร
แผ่นดินสูบ ลงอบาย ให้วายปราณ
สู่สถาน นรกใหญ่ ชดใช้กรรม ฯ

ดอกบัว ๔ เหล่า

❀ พุทธองค์ ทรงเปรียบ เทียบมนุษย์
ดั่งบัวผุด ในวารี ไว้สี่เหล่า
ซึ่งแตกต่าง กันไป ในคนเรา
ทรงจัดเข้า สี่ระดับ กับดอกบัว.

พวกที่หนึ่ง "**อุคฆฏิตัญญู**"
สามารถรู้ ฉับไว เข้าใจทั่ว
ฟังเพียงนิด พินิจไป รู้ในตัว
ดุจดอกบัว โผล่พ้นน้ำ บานงามตา.

พวกที่สอง "**วิปจิตัญญู**"
สามารถรู้ พอปานกลาง ทางศึกษา
เพียรวิเคราะห์ จึงเข้าใจ ในวิชา
ดุจปทุมา ปริ่มน้ำ รอยามบาน.

พวกที่สาม นามไชย ว่า "**ไนยยะ**"
พอที่จะ แนะนำได้ ในสงสาร
แม้นจะด้อย ปัญญา มิช้านาน
ดุจปทุมมาลย์ ใต้น้ำ กร้ำสายชล.

พวกที่สี่ "**ปทปรมะ**"
มิอาจจะ รับรู้ได้ ใจสับสน
ทิฐิกล้า ปัญญาโฉด ไม่อดทน
ดุจอุบล ไม่พ้นตม จมในโคลน ฯ

❀ แสงปัญญา ดุจแสงทอง นำส่องหล้า
ทำลายม่าน อวิชชา ตาแจ่มใส
ให้รู้เห็น สัจธรรม ล้ำเกริกไกร
ส่องทางไป ใสสว่าง ลุทางธรรม ฯ

"พรหมาติ มาตาปิตโร"

❀ พ่อแม่..อนุเคราะห์บุตร สุดที่รัก
จึงประจักษ์ สมญานาม ตามเรียกขาน
"อาหุไนยะ พระพรหม บุรพาจารย์"
จรรยาท่าน ประเสริฐแท้ พ่อแม่เรา.

ท่านวางตัว ควรบูชา สักการะ
ดังเป็นพระ คอยเตือนใจ ให้หายเขลา
ทั้งเป็นมิ่ง ขวัญหทัย ให้พวกเรา
จึงจัดเข้า "**อาหุไนยะ**" พระในบ้าน.

ท่านประเสริฐ ดุจพระพรหม บรมเทพ
โดยสังเขป เพราะอุดม พรหมวิหาร
ไม่ลดละ คุณธรรม สี่ประการ
จึงเรียกขาน ว่า "**พระพรหม**" อุดมพร.

ท่านแนะนำ ให้สำเหนียก เรียกว่า "แม่"
คำแรกแท้ ลูกพูดตาม ดังพร่ำสอน
ท่านเป็นครู ตั้งแต่ต้น จนม้วยมรณ์
จึงสมพร ตามฉายา "**บุรพาจารย์**" ฯ

อำนาจ & ธรรม

❀ มีอำนาจ ขาดธรรม นำแต่ชั่ว
โลกมืดมัว คนใจต่ำ เพราะธรรมหาย
มีอำนาจ ต้องมีธรรม ประจำกาย
ไม่วุ่นวาย หากผู้นำ มีธรรมครอง.

อำนาจมี ธรรมะมา พาเป็นสุข
อธรรมรุก อำนาจกล้า พาหม่นหมอง
อธรรมล้ำ ทำโลกา น้ำตานอง
มารครอบครอง ผองไพร่ฟ้า ต้องจาบัลย์.

เมตตาธรรม คือหลัก พิทักษ์โลก
ไม่ทุกข์โศก เสียน้ำตา เพราะอาสัญ
อำนาจ-ธรรม ควรยึดไว้ ให้คู่กัน
โลกสุขสันต์ สงบดี เพราะมีธรรม ฯ

เที่ยวเมืองเก่า เล่าความหลัง

❀ สุโขทัย เมืองเก่า ตามเล่าขาน
เป็นตำนาน พันกว่าปี มีนานโข
ทั้งปราสาท วัดวัง สร้างใหญ่โต
ได้อวดโชว์ เด่นสง่า น่าเยี่ยมชม.

พ่อขุนศรี อินทราทิตย์ ประสิทธิ์สร้าง
เป็นใจกลาง ราชธานี ที่สุขสม
เหล่าไพร่ฟ้า ทั่วพารา หน้ารื่นรมย์
จึงกล่าวสม "สุโขทัย" เมืองใคร่ธรรม.

มีกษัตริย์เก้า พระองค์ วงศ์พระร่วง
ครองอยู่ช่วง สองร้อยปี ที่อุปถัมภ์
ตามหลักฐาน เสาศิลา น่าจดจำ
จารึกคำ พ่อขุนราม ตามตำนาน. (ต่อ)

มาบัดนี้ เหลือเพียงซาก ฝากให้คิด
เป็นเศษอิฐ หักพัง ตามสังขาร
มีเกิดขึ้น เสื่อมสลาย ไปตามกาล
อยู่ไม่นาน ก็มลาย เช่นกายเรา ฯ

คติสะกิดใจ

คนดื้อ..........อย่าสอน

คนจร...........อย่าคบ

คนประจบ....อย่ารัก

คนทัก..........อย่านิ่ง

คนจริง.........อย่าหน่าย

คนอาย.........อย่าล้อ

คนง้อ...........อย่าโกรธ

คนโฉด.........อย่าใกล้

คนจัญไร......อย่ายกย่อง

คนจองหอง...อย่าสรรเสริญ

คนเมิน.........อย่าท้อ

คนขอ..........อย่างก

คนซกมก......อย่าทำร้าย

คนตาย.........อย่ากลัว

คนชั่ว..........อย่านำพา

คนบ้า...........อย่าถือ

คนซื่อ..........อย่าหยาม

คนงาม..........อย่าหลง

คนทรนง......อย่าชม

คนนิยม.........อย่าหยิ่ง

คนไม่จริง......อย่าไว้ใจ

คนมือไว........อย่าเผลอ

คนเซ่อ.........อย่าติฉิน

คนมีศีล.........อย่าเหยียบย่ำ
คนระยำ........อย่าเข้าใกล้
คนเห็นแก่ได้......อย่าคบหา
คนเขลาปัญญา...อย่าพึ่งพิง ฯ

ทดแทนพระคุณ

❀ ลูกสิบคน แม่เลี้ยงได้ ไม่เคยหวั่น
ขอลูกนั้น เติบใหญ่ ได้ศึกษา
เป็นคนดี มีความรู้ คู่กายา
มีปัญญา ประคองตน คนชื่นชม.

ถึงแม่จน ทนทุกข์ตรม ยอมขมขื่น
ขอลูกชื่น อยู่สบาย ได้สุขสม
แม่ก็พลอย สดชื่น รื่นอารมณ์
หากลูกตรม แม่ยิ่งช้ำ ระกำใจ.

ลูกสิบคน เลี้ยงแม่ ผู้แก่เฒ่า
หาเทียบเท่า เสี้ยวธุลี ที่ทำได้
บางคนทิ้ง ลืมแม่ไป ไม่ห่วงใย
แม่ก็ไม่ ทวงบุญคุณ ไม่วุ่นวาย.

ขอทุกท่าน ที่มีแม่ ผู้แก่เฒ่า
ทุกวันเฝ้า ใส่ใจ อย่าได้หน่าย
เร่งแทนคุณ ขณะท่าน ยังมิตาย
อย่าให้สาย จงจำจด ทดแทนคุณ ฯ

สุภาษิตไทย...ในบทกลอน

อย่า "**ข่มเขาโคขืนให้กลืนหญ้า**"
อย่า กวัด "**แกว่งบาทาหาเสี้ยนหนาม**"
อย่า "**ทำนาบนหลังคน**" จนสิ้นงาม
อย่า "**เหยียบข้ามคนล้ม**" ให้จมดิน.

อย่า "**ตีวัวกระทบคราด**" ปราชญ์ท่านห้าม
อย่า "**ชิงสุกก่อนห่าม**" จะทรามศิล
อย่า "**สาวไส้ออกมาให้กากิน**"
อย่า ติฉิน "**รำไม่ดีโทษปี่กลอง**".

อย่า "**ชักศึกเข้าบ้าน**" ให้หาญหัก
อย่า "**เห็นจักรเป็นดอกบัว**" จะมัวหมอง
อย่า "**เห็นขี้ดีกว่าไส้**" ไม่เหลียวมอง
อย่า "**กินปูนร้อนท้อง**" จะหมองตรม.

อย่า "**ยกตนข่มท่าน**" สรรหาผล
อย่า "**ตีตนไปก่อนไข้**" ไม่งามสม
อย่า "**สีซอให้ควายฟัง**" หวังชื่นชม
อย่า เที่ยว "**ถ่มน้ำลายใส่นภา**" ฯ

ฮีต ๑๒ (จารีตอีสาน)

ฮีตสิบสอง ครองอีสาน โบราณชี้
ประเพณี อันดีงาม ตามสืบสาน
ทุกๆ เดือน บำเพ็ญบุญ สุนทรทาน
วัดและบ้าน ประสานบุญ ค้ำจุนกัน.

❀ เดือนที่หนึ่ง เดือนอ้าย ในหน้าหนาว
พระสงฆ์เจ้า ร่วมเข้ากรรม ทำแข็งขัน
อยู่ปริวาส ทั้งมานัส หลายคืนวัน
เรารู้กัน "**บุญเข้ากรรม**" ชำระใจ.
❀ ถึงเดือนยี่ หรือเดือนสอง ครองกุศล
ข้าวออกผล ทำบุญลาน ทานข้าวใหม่
เสริมมงคล วัวควายบ้าน งานนาไร่
จึงกล่าวไว้ "**บุญคูนลาน**" อีสานเรา.
❀ ตกเดือนสาม เสร็จหน้านา พาใจสุข
ร่วมสนุก ประเพณี จี่ข้าวเผา
น้อมถวาย เป็นทาน บุญบ้านเรา
จึงบอกเล่า "**บุญข้าวจี่**" นี้ฮีตครอง.
❀ ครั้นเดือนสี่ เข้ามา มหาชาติ
บ้าน-อาวาส ร่วมจัดการ งานฉลอง
แห่พระเวส เข้าเมือง งามเรืองรอง
เดือนนี้ครอง "**บุญผะเวต**" ฟังเทศน์ธรรม.
❀ ถึงเดือนห้า "**บุญสงกรานต์**" สราญรื่น
ต่างสดชื่น สาดน้ำใส ใจชุ่มฉ่ำ
เก็บดอกไม้ ร่วมสรงพระ ละบาปกรรม
สุขเลิศล้ำ ทำบุญพลี ปิยชน.
❀ ถึงเดือนหก "**บุญบั้งไฟ**" ร่วมใจสร้าง
จุดส่องทาง หวังเกิดก่อ เพื่อขอฝน
บูชาแถน เทพไท้ ให้บันดล
เกิดฟ้าฝน ตกตามกาล สราญใจ.

❀ ตกเดือนเจ็ด ฟ้าฝนใหม่ พรมใบหญ้า
หมู่ชาวนา ต่างเบิกบาน เตรียมหว่านไถ
จัดงานบุญ เพื่อขจัด ปัดโพยภัย
ตั้งชื่อให้ "**บุญซำฮะ**" ชนะมาร.
❀ ครั้นเดือนแปด วัสสากาล ผ่านมาถึง
ให้คำนึง ประเพณี ที่สืบสาน
บุญแห่เทียน ถวายผ้า วัสสากาล
บำเพ็ญทาน "**เข้าพรรษา**" อย่าละเลย.
❀ ในเดือนเก้า ประเพณี พลีอุทิศ
ญาติสนิท ล่วงลับไป ไม่เพิกเฉย
หมั่นทำบุญ อุทิศให้ ไม่ละเลย
หากเฉยเมย "**ข้าวประดับดิน**" จะสิ้นไป.
❀ ถึงเดือนสิบ "**บุญข้าวสาก**" ฝากอุทิศ
แด่ดวงจิต วิญญาณเผต เปรตวิสัย
สลากภัตร ถวายสงฆ์ ทรงวินัย
อุทิศไป เป็นพลีกรรม ทำบุญทาน.
❀ เดือนสิบเอ็ด "**ออกพรรษา**" ลาพระเจ้า
พระสงฆ์เข้า ปวารณา ลาถิ่นฐาน
ได้ทำบุญ ค้ำจุนศาสน์ ไตรมาสวาร
วัสสากาล ผ่านพ้นไป ได้มีกิน.
❀ เดือนสิบสอง เวียนบรรจบ ครบปีถ้วน
ร่วมชักชวน แต่งบุญทาน "**งานกฐิน**"
เป็นบุญใหญ่ ทำกันมา เป็นอาจิณ
ไม่หมดสิ้น บุญเกิดมี ทุกวี่วัน ฯ

เอกลักษณ์แดนอีสาน ๒๐ จังหวัด

❁ ภาคอีสานนั้น มี ๒๐ จังหวัด
แหล่งท่องเที่ยว งามสะพัด ทิวทัศน์สวย
อารยธรรม ล้ำค่า ฟ้าอำนวย
วัดวาสวย คนรวยธรรม งามน้ำใจ.

(๑) **กาฬสินธุ์** ถิ่นแดนยาง โปงลางเลิศ
งามพริ้งเพริด แพรวา ผ้าทอไหม
ผาเสวย ภูพาน ตระหง่านไกล
ถิ่นภูไท ไดโนเสาร์ ลำปาวงาม.

(๒) **ขอนแก่น** แดนดอกคูณ ศูนย์ผ้าไหม
ชมบึงใหญ่ ไปผูกเสี่ยว เที่ยวธาตุขาม
ถิ่นเสียงแคน แดนเหรียญทอง มวยก้องนาม
ซากล้นหลาม ไดโนเสาร์ หลายเผ่าพันธุ์.

(๓) **ชัยภูมิ** เมืองผู้กล้า พญาแล
งดงามแท้ อารยธรรม ล้ำเสกสรร
ทิวทัศน์สวย รวยป่า นานาพันธุ์
ถิ่นตั้งมั่น ในธรรม พระสัมมา.

(๔) **นครพนม** เมืองภูไท เรือไฟสวย
ถิ่นร่ำรวย อารยธรรม งามล้ำค่า
ธาตุพนม คู่บ้านเมือง รุ่งเรืองมา
แลงามตา สองฝั่งโขง เชื่อมโยงกัน.

(๕) **นครราชสีมา** ศาลย่าโม
เมืองใหญ่โต ปราสาทหิน ถิ่นสวรรค์
หางกระรอก ผ้าไหมหมี่ มีครบครัน
ด่านเกวียนนั้น เมืองโชคชัย น่าไปยล.

(๖) **บุรีรัมย์** งามล้ำ ปราสาทหิน
มีปล่องดิน ภูเขาไฟ กลางไพรสณฑ์
ถิ่นรุ่งเรือง อารยธรรม งามโสภณ
สวยเลิศล้น ผ้าไหมหมี่ ที่นาโพธิ์.

(๗) **บึงกาฬ**เมือง น้องใหม่ ใกล้ริมโขง
แก่งอาฮง กุดทิงใส กว้างไกลโข
ศาลสองนาง ศักดิ์สิทธิ์ดี มิคุยโว
งานใหญ่โต แข่งเรือพาย ในธารา.

(๘) **มุกดาหาร** มะขามหวาน เมืองชานโขง
ถิ่นจรรโลง วัฒนธรรม ลำผญา
อินโดจีน ถิ่นหอแก้ว สูงเสียดฟ้า
งามภูผา แก่งกะเบา หลายเผ่าชน.

(๙) **มหาสารคาม** เลอค่า ผ้าทอไหม
ชื่อก้องไกล แหล่งศึกษา หาฝึกฝน
ธาตุนาดูน ผ่องผุด พุทธมณฑล
หัตถกรรม งดงามล้น คนใฝ่ธรรม.

(๑๐) **ยโสธร** เมืองบั้งไฟ ผ้าไหมขิด
แหล่งผลิต ข้าวมะลิ หอมชื่นฉ่ำ
ถิ่นแตงโม น่าทาน รสหวานล้ำ
เมืองผู้นำ รู้รัก ประชาธิปไตย.

(๑๑) เมือง**ร้อยเอ็ด** ทุ่งกุลา ผ้าสาเกต
บุญผะเหวด เรืองรุ่ง พระสูงใหญ่
ประตูงาม น่าทึ่ง บึงพลาญชัย
เจดีย์ใหญ่ ผาน้ำย้อย ดอยงดงาม.

(๑๒) จังหวัด**เลย** เมืองทะเล แห่งภูผา
ถิ่นพนา หนาวจับใจ ในสยาม
ภูกระดึง สูงเสียดฟ้า สง่างาม
ฤดูสาม มีบุปผา โสภาพรรณ.

(๑๓) **ศรีสะเกษ** ดงลำดวน สวนสมเด็จ
อาณาเขต เมืองขอมเก่า ราวสวรรค์
กระเทียมโทน หอมหัวแดง แหล่งพืชพันธุ์
เมืองขุขันธ์ ปราสาทเก่า เล่าสืบมา.

(๑๔) **สกลนคร** หนองหาร ภูพานเด่น
ถิ่นร่มเย็น ธาตุเชิงชุม คุ้มไพร่ฟ้า
ปราสาทผึ้ง ขบวนแห่ แลงามตา
สวยโสภา สาวภูไท หาใดปาน.

(๑๕) **สุรินทร์** ถิ่นช้างใหญ่ ผ้าไหมสวย
เมืองร่ำรวย ปราสาท ผักกาดหวาน
วัฒนธรรม รุ่งเรือง เมืองโบราณ
หอมข้าวสาร ประคำสวย ยอดมวยไทย.

(๑๖) **หนองบัวลำภู** เขื่อนขันธ์ ศาลสมเด็จ
องค์นเรศวร์ ยกทัพมา รักษาไว้
หลวงปู่ขาว แผ่นดินธรรม เมืองอำไพ
เรืองวิไล ถ้ำภูผา เอราวัณ.

(๑๗) **หนองคาย** เมืองปราบฮ่อ หลวงพ่อพระใส
ชมบั้งไฟ พญานาค ชนหลากชั้น
ท่าเสด็จ หาดทรายงาม ข้ามเวียงจันทน์
ถิ่นสุขสันต์ มีสะพาน ผ่านลาว-ไทย.

(๑๘) **อำนาจเจริญ** งามล้ำ ถ้ำศักดิ์สิทธิ์
เทพนิมิตร พระเหลา เขาแก่งใส
พระมงคล มิ่งเมือง เรืองวิไล
รวยผ้าไหม มวลประชา ใฝ่หาธรรม.

(๑๙) **อุดรธานี** โสภี ผ้าหมี่ขิด
น่าเพลินพิศ หนองประจักษ์ งามเลิศล้ำ
กล้วยไม้หอม น้ำตก อุทยานธรรม
รุ่งเรืองล้ำ อารยธรรม ห้าพันปี.

(๒๐) **อุบลราชธานี** เมืองศรีปราชญ์
ถิ่นทวยราษฎร์ ใฝ่ธรรม น้ำสองสี
งานแห่เทียน ผาแต้ม แจ่มโสภี
แก่งมากมี หาดทรายงาม ลำน้ำมูล.

❀ ประมวลมา ถ้วนถี่ ๒๐ จังหวัด
เพียงแค่คัด แหล่งสำคัญ อันงามสุนทร์
อารยธรรม ประเพณี ที่จำรูญ
เป็นข้อมูล เที่ยวอีสาน สำราญใจ ฯ

เพราะ...เราคู่กัน

❀ หากโลกนี้ ไม่มี ดวงตะวัน
คงไม่มี แสงสีสัน อันสดใส
หากโลกนี้ ไม่มีจันทร์ ส่องอำไพ
คงไม่มี แสงสดใส ในราตรี.

หากโลกนี้ ไม่มี หมู่ดวงดาว
คงไม่มี คืนสกาว พราวรัศมี
หากโลกนี้ ไม่มี พื้นปฐพี
คงไม่มี ที่อาศัย ให้พักกาย.

หากโลกนี้ ไม่มี สายธารา
คงไม่มี หมู่มัจฉา มาแหวกว่าย
หากโลกนี้ ไม่มี ซึ่งพระพาย
คงไม่มี ลมหายใจ ไร้ชีวา.

หากโลกนี้ ไม่มี ทิฆัมพร
คงไม่มี เมฆขจร ว่อนเวหา
หากโลกนี้ ไม่มี ภุมรา
คงไม่มี ช่อผกา หลายหลากพันธุ์.

หากโลกนี้ ไม่มี รุกขชาติ
คงไม่มี บรรยากาศ วิสุทธิ์สรรค์
หากโลกนี้ ไม่มีป่า นานาพันธุ์
คงไม่มี อุทยาน อันรื่นรมย์.

หากโลกนี้ ไม่มี แม้ภูผา
คงไม่มี ทิวพนา น่าสุขสม
หากโลกนี้ ไม่มีหรีด หริ่งระงม
คงไม่มี เสียงน่าชม สมพงไพร.

หากโลกนี้ ไม่มี พายุพัด
คงไม่มี ธงสะบัด ปลิวไสว
หากโลกนี้ ไม่มี เปลวแห่งไฟ
คงไม่มี เพลิงลุกไหม้ ให้มืดมน.

หากโลกนี้ ไม่มี ฝนรินหลั่ง
คงไม่มี น้ำเจิ่งขัง ไหลหลั่งล้น
หากโลกนี้ ไม่มี ท้องถนน
คงไม่มี ที่ให้คน เดินสัญจร.

หากโลกนี้ ไม่มี แม่และพ่อ
คงไม่มี ลูกเกิดก่อ หน่อสมร
หากโลกนี้ ไม่มี แม่พร่ำวอน
คงไม่มี ผู้คอยสอน ให้ลูกดี.
หากโลกนี้ ไม่มีครู ผู้สอนสั่ง
คงไม่มี คนชี้ทาง สว่างศรี
หากโลกนี้ ไม่มี มิตรไมตรี
คงไม่มี สามัคคี ในหมู่ชน.
หากโลกนี้ ไม่มี ความอกหัก
คงไม่มี คนช้ำรัก ทั่วแห่งหน
หากโลกนี้ ไม่มี ความสุขล้น
คงไม่มี ผู้คน ชื่นชีวัน.
หากโลกนี้ ไม่มี ความสมหวัง
คงไม่มี คนพร้อมพรั่ง ดังที่ฝัน
หากโลกนี้ ไม่มี ความผูกพัน
คงไม่มี กันและกัน "ฉันและเธอ" ฯ

ประวัติผู้แต่ง

ชื่อ	พระมหาสุวิทย์ สุจิตฺโต นามสกุล ปัญญาดิษฐ์
ภูมิลำเนา	บ้านจาร อำเภอบ้านม่วง จังหวัดสกลนคร
บรรพชา	วันพุธที่ ๕ เดือนเมษายน พุทธศักราช ๒๕๓๒ ณ วัดเนินพระเนาวนาราม ต.โพธิ์ชัย อ.เมือง จ.หนองคาย
พระอุปัชฌาย์	พระครูภาวนาปัญญาภรณ์ (บุญส่ง โกวิโท)
อุปสมบท	วันจันทร์ที่ ๑๕ เดือนพฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๓๘ ณ วัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร อ.ธาตุพนม จ.นครพนม
พระอุปัชฌาย์	พระธรรมปริยัติมุนี (นวน เขมจารี ป.ธ.๖) วัดพระธาตุพนม
พระกรรมวาจารย์	พระครูโสภณเจติยาทร (สุรพล สุรพโล) วัดพระธาตุพนม
พระอนุสาวนาจารย์	พระมหาบุญสวน ฐานวโร วัดพระธาตุพนม
สังกัดปัจจุบัน	วัดชัยฉิมพลี เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๖๐

การศึกษา

พ.ศ. ๒๕๓๔	นักธรรมเอก วัดพระธาตุพนม จ.นครพนม
พ.ศ. ๒๕๔๘	เปรียญธรรม ๙ ประโยค วัดราชคฤห์วรวิหาร กทม.
พ.ศ. ๒๕๔๓	ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (การบัญชี) โรงเรียนพณิชยการสยาม
พ.ศ. ๒๕๕๐	ปริญญาตรีศิลปศาสตรบัณฑิต (รัฐศาสตร์) ม.รามคำแหง
พ.ศ. ๒๕๕๖	ปริญญาโทครุศาสตรมหาบัณฑิต (บริหารการศึกษา) ม.ราชภัฏธนบุรี

ตำแหน่งหน้าที่

พ.ศ. ๒๕๔๔	ครูใหญ่สำนักศาสนศึกษาวัดศาลาครืน เขตจอมทอง กทม.
พ.ศ. ๒๕๔๗	พระธรรมทูตสายต่างประเทศ รุ่นที่ ๑๐
พ.ศ. ๒๕๔๘	อาจารย์ใหญ่สำนักเรียนคณะเขตธนบุรี กทม.
พ.ศ. ๒๕๔๘	กรรมการตรวจประโยคนักธรรม และบาลีสนามหลวง
พ.ศ. ๒๕๔๘	ผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง วัดราชคฤห์ เขตธนบุรี กทม.
พ.ศ. ๒๕๕๑	ครูใหญ่สำนักศาสนศึกษาวัดชัยฉิมพลี เขตภาษีเจริญ กทม.
พ.ศ. ๒๕๕๒	ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี สำนักงานพระพุทธศาสนาฯ
พ.ศ. ๒๕๕๓	ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชัยฉิมพลี เขตภาษีเจริญ กทม.
พ.ศ. ๒๕๕๕	อาจารย์ใหญ่สำนักเรียนวัดชัยฉิมพลี เขตภาษีเจริญ กทม.

คนดีชอบแก้ไข คนจัญไรชอบแก้ตัว

คนดี	เมื่อถลำ ทำพลั้งผิด
ชอบ	พินิจ หาเหตุผล ที่ตนเผลอ
แก้	ปัญหา โดยแยบคาย ไม่เผลอเลอ
ไข	จนเจอ แล้วปรับแก้ ไม่แชเชือน
คนจัญไร	แม้รู้ตน เป็นคนผิด
ชอบ	เพ่งพิศ โทษใครๆ ใจเชือดเฉือน
แก้	ตัวจน โทษเบาบาง ลบลางเลือน
ตัว	เองเหมือน ไม่เคยทำ เรื่องต่ำทราม

"สุวิทย์ ปัญญาดิษฐ์"

สารธรรมคำกลอน